

KORTWEG

Driemaandelijks tijdschrift van het Willemsfonds Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Erkenningsnummer P206416 - Afgiftekantoor Brussel X - Kortweg
Verantwoordelijke Uitgever: Mireille Corteville, p/a Andrée De Jonghstraat 12/17, 1020 Laken - Tel. 0497 58 54 96 - E-mail: suzanne.terhaar@willemsfonds.be - Website: www.willemsfondsbrussel.be

Nr. 100
nov. '23

Twee topoptredens in het Vaudeville Theater voor ons 150-jarig bestaan!

Concert Raymond van het Groenewoud

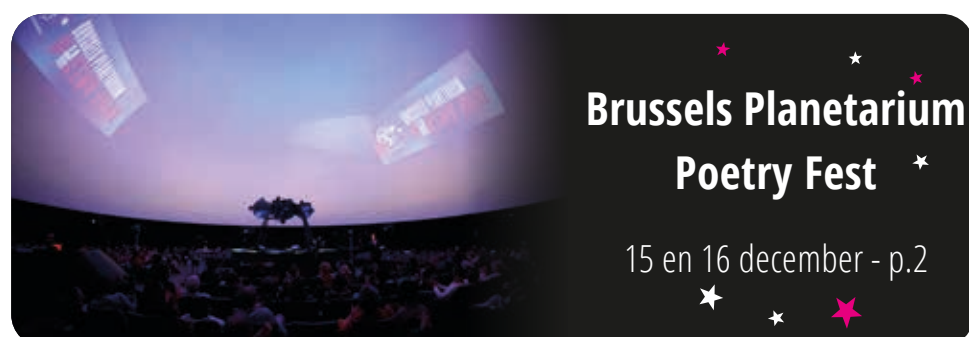
Speciaal voor ons 150-jarig bestaan, nodigen we op zaterdag 9 december Raymond van het Groenewoud uit voor een fijn concert in het Vaudevilletheater. Kom je mee genieten van dit optreden?

Onlangs openbaarde de meester tijdens een radio-interview met Ruth Joos dat als zijn liedjes als "helend, genezend of prettig ervaren worden", hij zijn opdracht als geslaagd beschouwt. Veel van die liedjes, zo een 700 ondertussen, zijn uitgegroeid tot ware evergreens en maken sinds lang deel uit van het Nederlandstalige culturele erfgoed. Ze brengen ons warmte, hoop, vreugde, opwinding of zijn heilzaam als een pleister op de wonde of tristesse. Hits, ware klassiekers en ook minder gekende pareltjes die zeker live op een podium telkens weer onsterfelijk overtuigen en overeind blijven dankzij hun muzikale en tekstuele verscheidenheid, al naargelang de constellatie, muzikaal verpakt in vaak diverse gedaantes, in de taal van zijn moeder verhalend over de pijn en vreugde van het zijn.

Na 5 decennia brandt het heilige vuur nog steeds op volle kracht, en blijft het podium zijn natuurlijke habitat en biotoop!

Op 73-jarige leeftijd heeft hij het nog steeds in het hoofd, de vingers en in de benen zitten en komt er vooralsnog geen sleet op de onverwoestbare Raymond om wederom een bloemlezing uit zijn rijkgeschakeerde oeuvre naar de mensen toe te brengen. Gewapend met piano en gitaar zal hij voor een onvergetelijke avond zorgen in het schitterende Vaudeville Theater!

- 🕒 **Zaterdag 9 december om 20u00**
- 📍 **Vaudeville Theater, Koninginnegalerij 13, Brussel**
1 5 29 38 63 65 66 71 86 **Centraal Station** ♿
- € **15 euro voor leden / 20 euro voor niet-leden**
- 📄 **Tickets zijn te koop via de website raymond.willemsfondsbrussel.be**
Voor meer info kan je terecht bij suzanne.terhaar@willemsfonds.be

Brussels Planetarium Poetry Fest

15 en 16 december - p.2

JADE MINTJENS

BEDANKT OM TE KOMEN

Stand-up comedyshow met Jade Mintjens

U herkent Jade misschien als sidekick bij De Ideale Wereld, als verdienstelijke verliezer van Humo's Comedy Cup 2021 of als voorprogramma van Bart Cannaearts, Xander De Rycke of Michael Van Peel, maar nu wordt het tijd dat jullie elkaar echt beter leren kennen. Na haar eindejaarsconference in 2022 verblijdt Jade Mintjens u met haar eerste persoonlijke avondvullende zaalshow.

In 'Bedankt om te komen' belooft Jade u een fijne avond te bezorgen en belofte maakt schuld! Uiteraard brengt deze Kempendochter ook haar gitaar mee.

Alvast bedankt om te komen!

- 🕒 **Zaterdag 17 februari om 20u00**
- 📍 **Vaudeville Theater, Koninginnegalerij 13, Brussel**
1 5 29 38 63 65 66 71 86 **Centraal Station** ♿
- € **15 euro voor leden / 20 euro voor niet-leden**
- 📄 **Tickets zijn te koop via de website jade.willemsfondsbrussel.be**
Voor meer info kan je terecht bij suzanne.terhaar@willemsfonds.be

The World Is Your Oyster

De 10de editie van het Brussels Planetarium Poetry Fest!

Voor deze jubileumeditie van ons poëziefestival mag je alvast heel wat bijzonders verwachten, met als thema "The World Is Your Oyster". De wereld als weekdier, als plaats waar parels worden geboren, maar ook schoonheid, zoals Venus. Daarnaast is de oester ook een barometer van de leefbaarheid van oceanen en zeeën. Als iconografisch symbool is de oester een symbool van plezier, van zonden en de gevolgen daarvan – voedsel en seks; gulzigheid en lust; kortstondige passie en het vergankelijke leven, maar ook van voorzien en onvoorzien menselijk ingrijpen...

Het planetarium vormt uw veilige oester, weg van de realiteit, een zachte, aangename plek vol leven: een intieme kamer waar het publiek poëzie kan beleven in al haar aspecten. Wil je weten hoe de dichters omgaan met dit thema in hun taal en hoe hun voordrachten in projecties worden gematerialiseerd? Kom dan zeker kijken! Ons vernieuwde curatorenteam heeft alvast een aantal binnen- en buitenlandse topartiesten geselecteerd, aangevuld met winnaars van onze Open Call. We stellen ze op de foto's alvast even aan je voor.

Voor hun performances zijn ook gloednieuwe projecties gemaakt. Door een samenwerking met de AP Hogeschool en Maxlab werken ook heel wat creatieve studenten daar dit jaar, uiteraard in samenspraak met de artiesten, aan mee. Zo kunnen we je een unieke totaalervaring verzekeren tijdens deze editie, met topoptredens en ondergedompeld in prachtige visuele creaties.

- 🕒 **Vrijdag 15 en zaterdag 16 december september om 19u00**
- 📍 **Planetarium van de Koninklijke Sterrenwacht van Brussel, Boechoutlaan 10, Laken**
- 💶 **5 euro voor leden / 10 euro voor niet-leden** 🚶 Houbra-Brugmann 🚼
- 📄 **Tickets zijn te koop via <http://poetryfest.brussels>**
Meer informatie over het festival en het randprogramma kan je ook op deze website vinden

Astrid Haerens (BE)
winnares Poëzie-
debuutprijs 2023

Katharina Wenty (AT)
winnares
HUGO 2023

Mel Moya (BE)
winnares Prix Paroles
Urbaines 2021

Xabiso Vili (ZA)
Wereldkampioen
Poetry Slam 2022

Gonca Ozmen (TR)
Laureaat Berna Moran
Poetry Prize

Koukis Christos (GR)
National First Appearance
Poetry Award

Peter Beda (BE)
Winnaar Open Call

Flygmaskin (BE)
Winnaar Open Call

**Joy Voncken &
Sven Staelens (BE)**
Winnaar Open Call

Bezoek aan de tentoonstelling 'Diane von Fürstenberg, woman before fashion'

In 2023 bestaat de bedrukte jersey wikkellijurk van Diane von Fürstenberg 50 jaar. Ter ere hiervan biedt het Brusselse Mode & Kant Museum een blik op het werk, de carrière en het persoonlijke leven van de ontwerpster, van wie de geschiedenis begint in Brussel. Diane Halfin zag er het levenslicht in 1946 en was ingeschreven als leerling aan het Brusselse Dachsbeckinstituut.

Voorbestemd om de hele wereld rond te reizen, wordt Diane von Fürstenberg door haar huwelijk in 1969 een prinses. Ze verhuist samen met haar man Egon naar de VS, wordt moeder en beleeft er de Amerikaanse droom door carrière in de mode te maken. Haar wikkellijurk werd in de jaren 1970 een symbool van de vrouwenemancipatie. Ze heeft dit model steeds herdacht. Op de expo zijn er ca. vijftig creaties en uitgebreid illustratiemateriaal te zien, die door de curatoren in samenspraak met de ontwerpster werden uitgekozen.

- 🕒 **Zondag 19 november om 13u45**
- 📍 **Mode & Kant Museum, Violetstraat 12, Brussel**
33 48 95 Grote Markt 1 5 29 38 63 65 66 71 86 Centraal Station 🚼
- 💶 **Gratis voor leden / 2 euro voor niet-leden**
- 📄 **Inschrijven via mimi@willemsfondsbrussel.be voor 10 november 2023**

De architectuur van het AfricaMuseum

Na de Museum Soiree in het AfricaMuseum in Tervuren willen we graag een ander aspect van het museum bekijken: namelijk de gebouwen zelf.

Een ervaren gids neemt ons mee op pad in het vernieuwde AfricaMuseum en doet het verhaal over de vijf jaar durende renovatie, restauratie en modernisering uit de doeken.

De visie van de architect komt niet alleen tot uiting in de gerestaureerde elementen, maar ook in enkele slimme bouwkundige ingrepen die het moderne onthaalpaviljoen subtiel verbinden met het oorspronkelijke museumgebouw.

Aan het einde van deze rondleiding hebben de gebouwen hun meeste geheimen prijsgegeven, en vinden we de weg naar de collecties die ze herbergen. De rondleiding met gids duurt 1.5 uur en is een aanrader voor iedereen die interesse heeft in architectuur.

- 🕒 **Zaterdag 18 november om 14u00**
- 📍 **AfricaMuseum, Leuvensesteenweg 13, Tervuren**
44 Tervuren (tram onderbroken door werken, er rijdt een vervangbus) 🚼
- 💶 **12 euro (inkom + gids)**
- 📄 **Inschrijven via ilsecarle@hotmail.com**

God heeft ook wat aan deze Vlaamse Reus te danken

Collegium Vocale brengt Bach naar Flagey

Philip Herreweghe

De uitzonderlijke interpretatie van Johann Sebastian Bach door het Collegium Vocale Gent heeft sterk bijgedragen tot zijn wereldwijde erkenning. Trouwens, de bijdrage van Philippe Herreweghe, René Jacobs, Paul Van Nevel, Sigiswald Kuijken, Jos Van Immerseel, en zoveel andere Belgische uitvoerders van oude muziek, heeft een gigantische bijdrage geleverd in de ontsluiting en de herontdekking van de Barokmuziek in het algemeen in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Radiomaker Mark Janssens maakte voor Klara in 2016 de prachtige reeks *Vlaamse Reuzen*, waarin hij met deze artiesten in gesprek gaat en hun verhaal vertelt. In zijn *Vous avez dit baroque?* (Babel, 1994) vertelt ook Philippe Beaussant dit verhaal over de herontdekking van de oude muziek, op een zeer vlotte en sympathieke manier vanuit Frans perspectief. Maar hij brengt ook hulde aan onze Belgische pioniers, met voorop Philippe Herreweghe en zijn Collegium Vocale. We mogen niet onderschatten hoe belangrijk deze Vlaamse Reus is geweest in de wereldwijde herontdekking van de oude muziek, Bach in het bijzonder.

Concert in Flagey

Op 24 januari brengt Collegium Vocale Gent in Flagey twee cantates van Bach en een Missa Brevis. De beide cantates schreef Bach in zijn laatste periode als cantor van de Thomaskirche in Leipzig. U moet zich even terug naar Leipzig in 1723-1724 verplaatsen. De cantates werden geschreven voor een zondagsmis voor 3.000 aanwezige stedelingen, boeren, rijke en arme mensen, in die indrukwekkende kerk. Die andere grote Bach interpretator John Eliot Gardiner beschrijft in zijn meesterwerk, *Bach, muziek als een wenk naar de hemel* (De Bezige Bij, 2016), in geuren en kleuren, letterlijk, deze beleving van de muziek van Bach voor de aanwezige gelovigen. Geen grote belofte over leven na de dood bij Bach. De tekst en de muziek van beide cantates hebben één focus: God biedt troost in moeilijke tijden. We kennen de bekende uitdrukking *God heeft veel aan Bach te danken*. We gaven er al de geschiedenis en verschillende interpretaties van in een eerdere editie van de Kortweg (december 2021, terug te vinden op kortweg.brussels).

Dit concert is een buitenkans om met het Willemsfonds dit nogmaals te beleven. Waldo Geuns, musicoloog, zal voor onze groep voorafgaand aan het concert de uitgevoerde werken muzikaal en historisch toelichten.

Johan Basiliades

Johann Sebastian Bach, *Ich, elender Mensch, BWV 48 – Nimm von uns, Herr, Cantate, BWV 101 – Missa brevis in G, BWV 235*

- 🕒 **Woensdag 24 januari, de inleiding begint om 19u30, het concert om 20u15.**
- 📍 **Flagey, Heilig Kruisplein, Elsene** Flagey
- 💶 **30 euro voor leden / 42 euro voor niet-leden (plaatsen van categorie 2 - die normaal 46 euro kosten)**
- 📅 **Inschrijven kan tot 9 januari 2024**
via suzanne.terhaar@willemsfonds.be

Advertenties

flagey piano days

07-11.02.24

07.02
Daniil Trifonov,
Gautier Capuçon

08.02
Levi Schechtmann
Anna Vinnitskaya
& OPRL

09.02
Yaron Herman
Jussen Brothers
Spartak Margaryan
José Gallardo

10.02
Zubin Kanga
Stefano Bollani

Anna Vinnitskaya
& Ensemble
Appassionato
Lukas Sternath

11.02
Anna Vinnitskaya
Severin
von Eckardstein
Cédric Tiberghien
Evgeni Koroliov

flagey.be

Verkoop **ZONDER** affiches

99,1%
afhandeling

immo
MOLINEAUX

Reeds 45 jaar tot uw dienst
BRUSSEL & de RAND

Basilieklaan 108 b. 21 - 1082 Brussel

02 468 04 54

www.immomolineaux.be - immo@molineaux.be - BIV 207 286

Geleid bezoek aan Living Tomorrow

Samen met VIEF Vilvoorde brengt Willemsfonds Neder-over-Heembeek een geleid bezoek aan Living Tomorrow. Momenteel bouwen ze op hun huidige site aan een volledig nieuwe Innovatiecampus. Nu reeds krijg je tijdens de rondleiding een blik op de werf van de toekomst, mobiliteit van de toekomst, energielandschap van de toekomst en gezondheidszorg van de toekomst.

Om alvast in de sfeer te komen, start je de rondleiding met een virtuele dronevlucht boven Brussel. Ook kunst krijgt een prominente plaats bij Living Tomorrow. Wil je de toekomst al even zelf ervaren? Dan is een uitstap naar Living Tomorrow een absolute must.

- 🕒 **Dinsdag 21 november om 14u30**
- 📍 **Indringersweg 1, Vilvoorde (op de grens met Brussel)**
- 💶 **20 euro**
- 📧 **Inschrijven via denise.vergeylen@telenet.be of 0476 85 73 50 + betaling via overschrijving op rekening BE10001805102504 van Willemsfonds Neder-over-Heembeek voor 11 november 2023**

Betreed de Verbeelding: Heropening van het Magritte Museum!

Op 7 oktober opende het Magritte Museum opnieuw zijn deuren voor het grote publiek. Dit pronkstuk van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België is na zes maanden renovatie weer springlevend, na een investering van €450.000.

Op 10 december om 14:00 uur nodigen we je uit om binnen te stappen in de surrealistische wereld van René Magritte en deze transformatie te ervaren.

Bewonder de intieme, dromerige sfeer die het museum kenmerkt en laat je verrassen door de imposante groene appel op het dak, een eerbetoon aan Magritte's 125ste verjaardag. Ook zijn er 29 nieuwe kunstwerken te bewonderen, tijdelijk in bruikleen, die een frisse kijk bieden op Magrittes genialiteit.

Mis dit magische moment niet en schrijf je nu in!

- 🕒 **Zondag 10 december om 14u15**
- 📍 **Magritte Museum, Koningsplein 1, Brussel** (de ingang voor mensen met beperkte mobiliteit bevindt zich aan Koningsplein 2, Brussel)
-
- 💶 **10 euro voor leden / 12 euro voor niet-leden**
- 📧 **Inschrijven via denise.vergeylen@telenet.be of tel. 0476 85 73 50**

Op de koffie met kunstcriticus Eric Rinckhout

René Magritte, België's beroemdste surrealistische schilder, blijft ons verbazen door zijn verwarrende beelden: zwevende bolhoedmannetjes, een bloedend standbeeld, wolkenvogels

en vogels van steen, een trein die uit de open haard komt gereden, en woorden, beelden en betekenissen die niet met elkaar overeenkomen.

Maar wie was die geheimzinnige René Magritte (1898-1967) nu eigenlijk? Wat wil hij ons tonen en vertellen? Journalist en kunstcriticus Eric Rinckhout licht meer dan een tip van de sluier op, in woord en met veel beeld.

- 🕒 **Dinsdag 21 november om 14u00**
- 📍 **GC De Zeyp, Van Overbekelaan 164, Ganshoren**
-
- 💶 **5 euro voor leden / 6 euro voor niet-leden / 2 euro met Paspaptoe-kansentariaf**
- 📧 **Inschrijven kan via www.dezeyp.be**

Bij deze een paar sfeerbeelden van onze vorige editie

Net zoals vorig jaar organiseert onze Willemsfondsafdeling Schaarbeek-Evere-Sint-Joost weer een spetterende Sinterklaasbrunch, deze keer met overheerlijke Libanese gerechten.

Keuze uit kindermenu, vegetarisch menu, en standaardmenu. Dit alles aan heel democratische prijzen, en in aanwezigheid van de enige echte Sint! :-)

Sinterklaas Brunch met Libanese gerechten

Zondag 26/11 van 10u30 tot 13u30
KA Emanuel Hiel - Charles Gilisquetlaan 34, 1030 Schaarbeek
Kom je naar de Brunch, geef dan a.u.b. vooraf een seintje via pjdecoster@willemsfondsbrussel.be

Tussen de Soep en de Feiten

Scherp 's middags je hersenen aan met hot topics en een warme kom soep. Boeiende sprekers ontleden actuele thema's met een Brusselse invalshoek. Moeilijke kwesties worden behapbaar uitgelegd. Achteraf is er tijd voor vragen en bedenkingen uit het publiek. Voedsel voor lichaam en geest, elke eerste dinsdag van de maand!

7 november - Hassan Al Hilou (Capital) spreekt over jongerenwerkloosheid en empowerment. Maar liefst 25 procent van de Brusselse jongeren (15-25j) is werkloos, elf procent behaalde geen secundair diploma en tien procent behoort tot de NEET-groep (Not in Education, Employment or Training). Als bezieler van Capital vzw heeft Al Hilou een ambitieus doel: de jeugdwerkloosheid uitroeien tot nul procent en de Brusselse jongeren financieel onafhankelijk maken.

Hassan Al Hilou groeide op in Molenbeek en wist te ontsnappen aan de armoede die zijn gezin trof door zijn dagen door te brengen in de lokale bibliotheek. Hij startte zijn carrière als adviseur sociale innovatie voor bedrijven en overheden. Na een tijdje besloot hij zelf actie te ondernemen en de immense uitdagingen van zijn Brusselse leeftijdsgenoten aan te pakken. Het doel: jongeren voorbereiden op de arbeidsmarkt of het ondernemerschap op grote schaal. In 2020 stichtte hij daarom Capital vzw, waarvoor hij al 1,5 miljoen euro aan financiering verwierf. Middenin de COVID-19-pandemie trok de vzw in een voormalig pakhuis aan Brussel-Noord in. Vandaag bereikt Hassan Al Hilou al 1000 jongeren samen met JobX, een hoogtechnologische jobberijding.

5 december - Céline Driessens (KU Leuven, VUB) spreekt over dakloosheid en de huisvestingscrisis in Brussel. Buitensporige huur- en koopprijzen, ongezonde woningen, jarenlange wachttijden voor een sociale woning en discriminatie op de woonmarkt komen bijna dagelijks in het nieuws. De wooncrisis is terug van nooit weggeweest. Uithuiszettingen en thuisloosheid in Brussel zijn de meest zichtbare gevolgen hiervan en de statistieken liegen er niet om. Toch blijken cijfers alleen niet genoeg om het probleem in zijn geheel aan te kaarten. Céline Driessens verweeft haar activistisch engagement en onderzoeksbevindingen tot een toegankelijk en persoonlijk verhaal over wonen in de stad.

Céline Driessens is als doctoraatsonderzoeker verbonden aan de KU Leuven en de VUB. Haar onderzoek vertrekt vanuit de huidige huisvestingscrisis en kijkt naar alternatieve huisvestingsinitiatieven, radicale huisvestingspolitiek en stedelijke huisvestingsbewegingen in hun streven naar het recht op huisvesting en breder, naar het recht op de stad. Vorig jaar bracht ze haar onderzoek en activistisch engagement in de Brusselse huisvestingskringen samen in de tentoonstelling 'Au Foyer des Résistances' in de Marollen.

- 🕒 **Dinsdag 7 november en dinsdag 5 december, Soep om 12u00 en de spreker begint om 12u30 (tot 13u30)**
- 📍 **Muntpunt Grand Café, Munt 6, Brussel**
1 3 4 5 29 88 89 De Brouckère 🦿
- € **Gratis**
- 📄 **Inschrijven is niet verplicht, maar wel aanbevolen. Dit kan via www.muntpunt.be**

Geleid bezoek aan de expo rond Albert Dupuis in het Charliermuseum

Op donderdag 7 december brengen we een bezoek aan het charmante Charliermuseum in Sint-Joost-ten-Node. Daar zal een gids ons rondleiden doorheen de expo "Donner un lieu au temps. Voyages vers l'histoire de l'humanité", naar het werk van kunstenaar Albert Dupuis. Deze tentoonstelling staat in het teken van imaginaire landschappen en reflecties op cultuur en geschiedenis.

- 🕒 **Donderdag 7 december om 14u00**
- 📍 **Charliermuseum, Kunstlaan 16, Sint-Joost-ten-Node**
1 2 5 6 Flagey 29 53 65 66 Madou 🦿
- € **3 euro voor leden / 5 euro voor niet-leden**
- 📄 **Inschrijven via pjdecoster@willemsfondsbrussel.be**

In het hoofd van Leopold II Wandeling in hartje Brussel

Aangezien de wandeling die we op 7 oktober organiseerden - en die zeer gesmaakt werd door de deelnemers - al snel volzet was, laten we deze nog een tweede keer doorgaan, namelijk op 2 december.

Leopold II - ja inderdaad, de man met de grote witte baard en de strenge blik - is natuurlijk een heel gecontesteerd, maar ook fascinerend figuur. Verhalenverteller Jan Puype - die ons onlangs ook door het Zoniënwoud leidde - neemt ons nu mee naar het hart van Brussel om ons meer over de vroegere koning te vertellen, met uiteraard ook een klemtoon op zijn Congolese 'avontuur'. Ook duiken we in het ongelofelijke levensverhaal van zijn vader, hebben we het over het zwaard van Bouillon, het web van de Rothschilds en dat je hand moe is na het ondertekenen van 20.000 documenten. En je ontdekt ook waarom de achterkant van het koninklijk paleis veel interessanter is dan de voorkant! Voor wie houdt van geschiedenis, cultuur en die ook wel eens persoonlijk kennis wil maken met Leopold II, is dit de uitgelezen wandeling.

- 🕒 **Zaterdag 2 december om 10u00**
- 📍 **Congreskolom, Congresplaats, Brussel**
92 93 Congres 2 6 61 Kruidtuin 🦿
- € **8 euro voor leden / 10 euro voor niet-leden**
- 📄 **Inschrijven via hans@willemsfondsbrussel.be**

De wandeling is ongeveer 4,5 kilometer lang en duurt 3 uur. Het eindpunt ligt in de buurt van het vertrekpunt.

COMEDY & CO

1200cultuur sluit het jaar af met een lach en organiseert een avond vol Comedy in de Loods van GC Op-Weule.

IRIS COSTROP

MOHSIN ABBAS

VEERLE MALSCHAERT

VRIJDAG 24 NOVEMBER

Deuren open vanaf 19.30 u. – einde avond 23.00 u.

Inkom €10 (kansentarieef beschikbaar)

GC Op-Weule
Sint-Lambertusstraat 91,
1200 Sint-Lambrechts-Woluwe

Stand-up comedyshow in GC Op-Weule **Comedy & co**

De dagen korten, het wordt kouder, tijd om nog eens goed te lachen?!

Willemsfonds Woluwe, GC Op-Weule en 1200cultuur organiseren daarom een leuke comedy-avond in de loods van Op-Weule. We hebben jong en opkomend talent Iris Costrop, de rijzende ster uit Oostende; Mohsin Abbas die volgend jaar zijn eerste volledige zaalshow presenteert en gevestigde waarde uit het Gentse, Veerle Malschaert, die haar show 'Je suis Pippi dans le Kakka' brengt. Ook (en zeker) in tijden als deze, waar we met angst en rampspoed rond de oren geslagen worden, zoekt Veerle, samen met de Pippi in zichzelf, de hoop in de wanhoop, de verbinding in de polarisering, het plezier in de sleur en de vrijheid in de beperking.

Verwacht een avond vol afwisseling, humor en gelach!
Wees er dus snel bij en mis deze gezellige avond niet.

Programma:

- 19u30 : Deuren open
- 20u00 : Iris Costrop
- 20u30 : Mohsin Abbas
- 21u15-21u30 : Pauze
- 21u30: Veerle Malschaert
- 22u45: Einde

Vrijdag 24 november om 20u00

**GC Op-Weule, Sint-Lambertusstraat 91,
Sint-Lambrechts-Woluwe**

10 euro

Tickets zijn verkrijgen via www.opweule.be

Optreden VUBorkest Concert "Multitude"

Met de herfstconcerten 2023 geeft het VUBorkest aandacht aan gendergelijkheid, met inbegrip van respect voor de LGBTQI+ gemeenschap. In de muziek doen ze dat met de keuze van componisten en werken. In het woordgedeelte zal duidelijk worden dat gelijkheid wat dit betreft gelijkwaardigheid betekent van een myriade aan verschillende naturen. Zoals orkestklanken kunnen sprankelen laten zij de wereld fonkelen!

Op het programma:

- Overture to The Wreckers - Ethel Smyth
- Concerto for Piccolo - Lowell Lieberman
- Solist: Evi Hoydonkx (piccolo)
- Overture to Candide - Leonard Bernstein
- Hoe-Down uit 'Rodeo' - Aaron Copland
- Suite uit Disney's Mulan - Jerry Goldsmith
- Braveheart - James Horner
- Beauty and the Beast - Alan Menken

Het concert in Brussel gaat door op de Campus VUB Etterbeek op zondag 26 november om 15u00. Toegangskarten zijn beschikbaar op de website vuborkest.vub.be en kosten 18 euro in voorverkoop (studenten, werkzoekenden en gepensioneerden aan 12 euro). Meer informatie kan je ook op deze website terugvinden.

VUBorkest
o.l.v. Jurgen Wayenberg

MULTITUDE

Solist: Evi Hoydonkx (piccolo)
Woord: Yoeri Lewijze / Ingrid Vanruten

Overture to The Wreckers | Ethel Smyth
Concerto for Piccolo | Lowell Lieberman
Overture to Candide | Leonard Bernstein
Hoe-Down uit 'Rodeo' | Aaron Copland
Dark Full Ride Mvt. 1 | Julia Wolfe
Suite uit Disney's Mulan | Jerry Goldsmith
Braveheart | James Horner
Beauty and the Beast | Alan Menken

Bezoek voor info en tickets (vanaf oktober):
vuborkest.vub.be
concerten@vub.be
Tickets € 18 / € 12

BRUSSEL - zondag 26 november - 15u
AULA VUB Etterbeek, Pleinlaan toegang 13

DIEST - zaterdag 2 december - 20u
CC Diest (Den Amer), Nijverheidslaan 24

ANTWERPEN - zondag 3 december - 15u
De Singel (Blauwe zaal), Desguinlei 25

BREDENE - zaterdag 9 december - 20u
Eventcentrum Staf Versluys, Kapelstraat 76

GENK - zondag 10 december - 16u
CC C-Mine, Wilde Kastanjelaan 11

Met de steun en/of de medewerking van deMens.nu en haar lidorganisaties met i.v. Oudstudentenbond VUB, Vermeylenfonds, Willemsfonds, Humanistisch Verbond, Mensen & Wetenschap, Verder VLC's en VDC's, Huiszwaandelens, Instellingen Morele Dienstverlening, Diestse Vrijzinnigen, Vrijzinnig Brabant, Vrijzinnig Antwerps Trefpunt, Vrijzinnig Antwerpen, Vrijzinnige Dienst UA, Vrijzinnig Brussel, Vrijzinnig West-Vlaanderen, VO De Fakke, Gentse Humanisten, Vrijzinnig Limburg, Oudstudentenbond VUB, Erasmus Hogeschool Brussel, UZ Brussel, Dienst Cultuur VUB, Vriendenkring Personeel VUB / EHB / UZ Brussel.

de mens:nu
is vrijzinnig humanistisch

VUB
VRIJE UNIVERSITEIT
BRUSSEL

KunstLumina
Realiteit

Dee een opt en gaandbaar pak voorbesaan van VUBorkest Op rekening VUB met als medebestelling BE51 0013 8719 3562 i GIFT51

Willy Dehondt (1933 - 2023) baken en bouwer

'Mijnheer Dehondt'. Zo werd Willy door jongere generaties Willemsfondsters steevast aangesproken. Het was een vorm van spontaan respect voor een levende legende van het naoorlogse, sociaal-culturele leven in de hoofdstad.

Willy Dehondt was een geboren Oostendenaar. En hoewel hij al sinds 1955 in Brussel woonde, bleef hij zijn leven lang een vleugje Ensoriaanse fierheid combineren met Westvlaamse vinnigheid.

Als pedagoog van opleiding was Willy ook een geboren verteller. Vrij en vrank. Over zijn leven, zijn vele reizen, Brussel in de grimmige FDF-jaren en uiteraard over het Willemsfonds, dat hij vanaf de jaren 60 in Brussel mee uit de grond stampte. Vooreerst vanuit zijn lokaal engagement in de historische afdeling van het Willemsfonds-Schaarbeek-Sint-Joost, aan de zijde van zijn boezemvriend en trouwe medestander Gerard Vanhengel (jawel, vader van ...) en vervolgens ook op provinciaal en nationaal niveau.

Door zijn virtueuze vertelstijl kregen de ontelbare anekdotes waarop hij zijn toehoorders graag trakteerde niet zelden haast epische dimensies. De aanvaringen met Nols, de taalstrijd in de Brusselse gemeenten, de legendarische lezingen van het Willemsfonds in het huis der Kunsten met al even legendarische gastsprekers: het waren Willy's bakens. Door die zo gekoesterde en warm uitgedragen historische bagage die hij met veel passie kon uitdragen, was hij in de herfst van zijn leven een gewaardeerde brugfiguur tussen oudere generaties en aanstormend jong geweld in Jan Frans Willems' kringen.

Willy Dehondt behoort tot die generatie Brusselaars, die levenslang geijverd heeft om het Nederlands in de hoofdstad na de Tweede Wereldoorlog een volwaardige plaats te geven en om gelijke taalrechten te bekomen voor de Nederlandstalige Brusselaars. Niet door geweld of agressie. Niet door pathetiek en niet door te zwaaien met vaandels en vlaggen. Maar door een aangehouden en kwalitatief, sociaal en cultureel streven. Door te (blijven) praten met elkaar. Door respect af te dwingen. Anno 2023 plukt Brussel hiervan de vruchten.

Onze blijvende dank en, bij herhaling, ons oprecht respect hiervoor.

Herman Mennekens
Ondervoorzitter Willemsfonds – Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Voorzitter Willemsfonds-Jette

We kijken met enkele mooie foto's en momenten terug op de grote inzet van Willy Dehondt bij het Willemsfonds

1986 - in het Huis der Kunsten in Schaarbeek

1987 - Toespraak, naast hem: Georgette Van Straelen-Van Rintel, Theofiel Uyttebrouck en Albert Maertens

1999 - Viering van 120 jaar Willemsfonds Schaarbeek in het gemeentehuis van Schaarbeek

2000 - Huldiging Willy Dehondt, met op de foto (vlnr.): Myrienne De Ridder, Piet De Groof, Willy's echtgenote Elise De Ruyck, Willy Dehondt, voorzitter Yvette Butzler-Vanneste en Georgette Van Straelen-Van Rintel

2001 - Bij Koning Albert II - Overhandiging van het gedenkboek over 150 jaar Willemsfonds door Leo Ponteur, met daarbij ook de Brusselaars Willy Dehondt en Yvette Butzler-Vanneste present.

Willemsfonds Brussel

Terugblik op een uniek verleden

Exact 150 jaar, **sinds oktober 1873**, zo lang is het Willemsfonds al actief met een afdeling in de hoofdstad! Een rijke geschiedenis, vol activiteiten en boeiende figuren.

Om dit verleden te kunnen reconstrueren trokken we naar archief Liberas en met veel dank aan wetenschappelijke onderzoekers Bart D'Hondt en Sebastien Baudart kunnen we trots dit verhaal voorstellen: **het verhaal van Willemsfonds Brussel**.

Deel 1 - In deze Kortweg keren we terug naar het begin. Hoe en waarom zijn we ontstaan? Wie stond aan de wieg van onze vereniging? Wat hebben we verwezenlijkt in die beginperiode?

Daarnaast hebben we ook een indrukwekkende kaart van het huidige Brussel, met daarop de plekken (straten, pleinen, lanen, scholen, ...) waar je de naam van Brusselse Willemsfondsleden kan terugvinden. We verklappen alvast dat daar best grote namen tussen zaten van o.a. kunstenaars, schrijvers en politici. In Deel 2 - te vinden in de Kortweg van januari 2024 - gaan we verder vanaf de Eerste Wereldoorlog en lichten we nog meer persoonlijkheden op onze kaart toe.

1 Er kiemt iets in Brussel

De zoektocht naar de wortels, naar 'waar en hoe' het allemaal begon, is een boeiende vraag in elke verenigingskroniek. En ook onze Brusselse Willemsfondsafdeling ontsnapt daar niet aan. Wat ging vooraf aan de plechtige stichtingsvergadering van 18 oktober 1873?

Gent

In 1851 richt een groep Vlaamsgezinden, voornamelijk actief in het Gentse, het Willemsfonds op. De naam refereert naar een boegbeeld van het toenmalige flamingantisme, Jan Frans Willems (1793-1846). De heel ruime doelstelling van het piepjonge cultuurfonds is de erkenning en verdediging van het Nederlands als cultuurtaal en als officiële voertaal in Vlaanderen. De ideologische tweespalt tussen katholieken en vrijzinnigen heeft de Vlaamse Beweging nog niet verdeeld.

Julius Vuylsteke

Kanunnik Jan Baptist David, naar wie in 1875 het Davidsfonds zal worden genoemd, is stichtend lid van het Willemsfonds. Pas in 1862 schakelt het Willemsfonds onder impuls van Julius Vuylsteke over op een liberaal-vrijzinnig flamingantisme.

Brusselse nieuwsgierigheid

Onder die tweeënzestig stichtende leden van het Willemsfonds bevinden zich ook zeven Brusselaars. Ze volgen vanuit de hoofdstad met veel aandacht het Gentse initiatief: de letterkundigen Johan Dautzenberg, Michiel Van der Voort en Jean Nolet de Brauwere van Steeland, de graficus Ph[illippe] Maillart, de magistraat Victor Delecourt, volksvertegenwoordiger baron Emile 't Serclaes de Wommersom en Hippolyte Bauduin, directeur van het Brussels militair hospitaal. Deze laatste neemt het voortouw en wordt in 1855 toegevoegd bestuurslid van het algemeen bestuur. Gedurende twintig jaar nemen de Brusselse Willemsfondsen vanop afstand deel aan de initiatieven van het Willemsfonds en noteren de stichting van de eerste lokale afdelingen: Gent (1868), Antwerpen (1871) en Brugge (1872). Hun appetijt is gewekt en intussen kunnen ze ook rekenen op een nieuwe lichter leden. In 1871 zijn reeds 74 Brusselaars lid van het Willemsfonds, waarvan 44 uit Brussel zelf en 30 uit de randgemeenten. Onder hen vallen enkele namen op: Hendrik Conscience (letterkundige en conservator van het Wiertzmuseum), Edmond Picard (advocaat en liberaal progressist), Alphons Vandenpeereboom (liberaal volksvertegenwoordiger en minister), Karel Buls (edelsmid en liberaal politicus), Albrecht en Juliaan De Vriendt (kunstschilders), Lucien Jottrand en zijn zoon Gustave (liberale politici), Eugène Van Bommel (letterkundige en hoogleraar aan de ULB), Laurent Veydt (directeur van de Société Générale), Julius Hoste (uitgever), Emanuel Hiel (letterkundige), Leon Vanderkindere (liberaal politicus en hoogleraar geschiedenis aan de ULB), Felix Cogen (kunstschilder), Auguste Couvreur (liberaal volksvertegenwoordiger) en Edmond De Vigne (bouwkundige), een heel divers publiek.

De Veldbloem

Deze Willemsfondsen staan er in Brussel echter niet alleen voor, want in de hoofdstad is sinds 1852 de letterkundige vereniging de Veldbloem actief. Gesticht door Willemsfondslid van het eerste uur Michiel Van

der Voort, stelt de Veldbloem zich "de bevordering der volksbeschaving bij middel der moedertaal" tot doel. De leden zetten zich in voor de verdediging van de taalrechten, organiseren prijskampen voor toneel- en letterkunde, geven voordrachten en zangfeesten en stichten een volksbibliotheek. Echt aanslaan doet de Veldbloem echter niet en de vereniging kwijnt weg. In april 1869 volgt een nieuwe start. Xavier Havermans wordt voorzitter en kan Julius Hoste overtuigen om de functie van secretaris op zich te nemen. Er komen opnieuw wekelijkse zittingen, met onder meer lezingen met aansluitend concert of zangstond. In 1871 vertrekt een eerste petitie met betrekking tot het taalgebruik in bestuurszaken, de erkenning van de gelijkwaardigheid van Nederlands en Frans als officiële taal en de organisatie in het Nederlands van de burgerwacht in Vlaanderen, richting parlement. De Brusselse Willemsfondsen wagen dan maar de stap en laten aan het hoofdbestuur in Gent weten wel geïnteresseerd te zijn in een eigen afdeling, met de Veldbloem als een zusterorganisatie en een bevoorrechte partner.

Standbeeld voor Jan Frans Willems op het S. Baafplein in Gent

Een eigen afdeling

Op 11 oktober 1873 sturen Hippolyte Bauduin en Emanuel Hiel een brief naar de inschrijvers uit het Brusselse bij het Gentse Willemsfonds met het voorstel om een eigen afdeling op te richten. Een week later, op 18 oktober, komen 46 leden samen, richten een afdeling op en kiezen Emmanuel Van Driessche tot voorzitter. Op 31 oktober 1873 worden de statuten goedgekeurd en wordt een geografische afbakening vastgelegd. Elke Vlaamsgezinde vrijzinnige liberaal uit Brussel, Sint-Joost-ten-Noode, Schaarbeek, Elsene, Anderlecht, Sint-Gillis, Ukkel, Molenbeek, Koekelberg, Etterbeek en Laken wordt vriendelijk uitgenodigd om zich aan te sluiten.

De plechtige openingszitting van de afdeling gaat door op 21 december 1873 in de grote zaal van de Concert Noble. Lodewijk De Rijcker spreekt de leden toe in naam

van het Algemeen Bestuur, voorzitter Van Driessche heeft het in een academische lezing (kort) over het leven en de betekenis van Jan Frans Willems en dan volgt een obliagaat uitgebreid diner. Tegen 31 december hebben zich 88 leden ingeschreven, waaronder ook de verenigingen De Veldbloem, de Morgenstar, Noordstar en De Vlijtige Buitenlieden, de afdeling Brussel is een feit.

Het instellingsfeest der Brusselsche afdeling heeft Zondag 11. plaats gehad, in de groote zaal der concert's nobles. Een talrijk en uitgelezen publiek (kunstenaars, letterkundigen, professors en bijzonderen, met hunne dames) woonden die belangrijke zitting bij. De heer Rens, de geachte en geliefde voorzitter van het Hoofdbestuur, was verhinderd om gezondheidsredenen, deze vergadering bij te wonen, even als de algemeene secretaris, de heer Vuylsteke, uit hoofde van drukke bezigheden. Drie afgevaardigden van het hoofdbestuur zijn naar Brussel gegaan om de afdeling in te stellen. De heer L. De Rijcker, heeft in eene korte en gepaste aanspraak, in naam van het algemeen bestuur, de brusselsche afdeling ingericht verklaard. De heer professor Van Driessche heeft op de korte rede van den heer De Rijcker geantwoord, met eene welsprekendheid die zijne toehoorders heeft medegesleept. Hij heeft fiks en goed den man geschetst, wiens naam gedragen wordt door de instelling, die zoo dapper werkt aan de ontvoogding van het vlaamsche volk — namelijk J. Fr. Willems. De voortreffelijke spreker wist herhaalde malen donderende toejuichingen uit te lokken. Een schoon concert volgde op de krachtige improvisatie van den heer Van Driessche, voorzitter der brusselsche afdeling. Nederlandsche zangstukken werden gezongen op verrukkelijke wijze door mev. Monti. Meijuffer Staps en de heer Jokisch voerden heerlijke klassieke stukken uit, eerst gemelde op de piano, de laatste op de viool. Met meer kunst en dieper gevoel hebben wij zelden hooren spelen. Na afloop van dit hoogst aangenaam concert, dat bestuurd werd door den heer Huberti, vereenigden zich de leden van het Willems-Fonds aan een banket. Talrijke heildronken werden ingesteld, namelijk door de heeren Van Driessche, Em. De Clercq, De Rijcker, Hiel, Michiels, Cuperus, enz. Al deze toosten werden met veel warmte uitgedrukt. Gent, Antwerpen, Brugge, Lier en Leuven waren door een of meer leden van het Willems-Fonds op dit feest vertegenwoordigd.

Verslag van de eerste activiteit van Willemsfonds Brussel op zondag 21 december 1873 (krant: Volksbelang, 27/12/1873)

2 In een notendop - 10 jaar afdeling Brussel

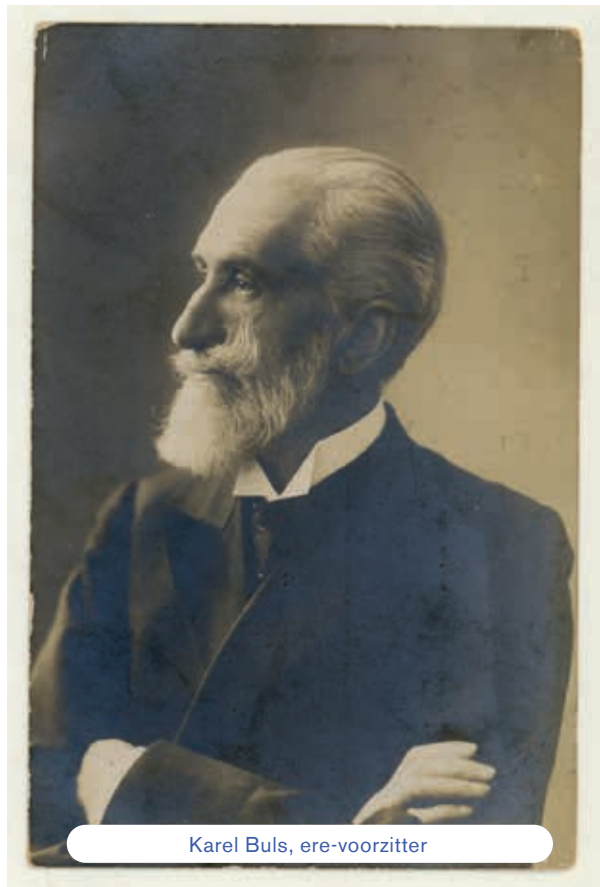
Na de eerste tien bruisende jaren pakt de afdeling in het werkjaar 1882-1883 uit met een ambitieus plan voor de toekomst. De interne werking wordt herzien, er wordt ruimte gemaakt voor toekomstige uitdagingen en de beschikbare middelen worden onder de loep genomen. De afdeling zet in op een steeds nauwere samenwerking met andere - bij voorkeur vrijzinnige - Brusselse spelers die ook bezig zijn met volksofvoeding, emancipatie en/of Vlaamse rechten.

Bijenkorf

Het is druk in de afdeling. Niet minder dan 795 leden, het hoogste aantal tot dan en absoluut recordcijfer tot de jaren 1940, schrijven zich in. Ze staan onder de leiding van een tienkoppig bestuur met aan het hoofd Julius Hoste. In dat feestjaar wordt, ongetwijfeld vanwege de omstandigheden, flink vergaderd. Het bestuur komt niet minder dan 62 keer samen om zowel de gewone als de buitengewone werking in goede banen te leiden.

Onder dak

Op 30 september 1882 wordt het nieuwe Willemsfondslokaal in de Leopoldstraat nr. 11 ingehuldigd. De fine fleur van het Willemsfonds en de Brusselse liberale politici tekent present. Burgemeester Karel Buls, kamervoorzitter Auguste Couvreur en vertegenwoordigers van het Algemeen Bestuur Paul Fredericq en August Gondry houden een inspirerende voordracht, waarna het banket kan beginnen. Voor de financiering van het lokaal is in hoofdzaak beroep gedaan op het mecenaat van de leden en andere sympathisanten. Om de recurrente kosten enigszins te kunnen dekken, wordt het lokaal mits een kleine vergoeding ook ter beschikking gesteld aan bevriende organisaties, zoals De Veldbloem, de Ligue de l'Enseignement, de Kring tot Uitbreiding van het Stemrecht van Paul Janson, het bestuur van het Nationaal Toneel, enz.

Karel Buls, ere-voorzitter

Aan de slag

De volksvoordrachten breiden flink uit. In de voorsteden en de meer landelijke gebieden rond Brussel worden lokale comiteiten opgericht als antennes van het nieuw opgerichte **Middencomiteit voor Volksvoordrachten** van het Willemsfonds Brussel onder leiding van Edmond Hendricx. Onder de vleugels van deze werkgroep worden in het jubileumjaar 13 volksvoordrachten georganiseerd in Brussel, 3 in

Laken en in Bosvoorde, 2 in Jette, Anderlecht, Elsene en Ukkel, en 1 in Sint-Gillis. De voordrachten gingen gepaard met muziek en in de buitengemeenten werd, als extraatje, een gratis boekentombola georganiseerd. Al bij al een heel ambitieus programma dat, volgens het jaarverslag, ondanks de "banvloek van pastoor en kloosterheer" en dankzij zowel het "zuiver gehalte onzer muzikale programma's" het "gematigd woord" van de voordrachtgevers als "de onvergetelijke toewijding van honderden onzer leden", op veel bijval kon rekenen.

De vijf volksbibliotheken met leeskabinet van de afdeling, nog steeds een vrij uniek gegeven in de stad, steken ook een tandje bij. Het **Comiteit voor de Openbare kosteloze Volksboekerijen** onder leiding van de Algemeene Opziener der Boekerijen Bosmans coördineert de werking en verdeling van de boeken. Vierduizend lezers zijn dat jaar goed voor net geen tienduizend ontleningen en het bestuur beslist om de komende jaren vooral in te zetten op de buitenbibliotheken, hun aantal te vermeerderen, want die moeten "brandpunten die licht en beschaving brengen" worden.

Een **Comiteit van Vlaamsche Grieven** onder leiding van Frans Reinhard en Julius Beving bundelt vanaf 1882 alle verzoekschriften die de afdeling richting overheid of andere organisaties wenst te sturen. In het jubileumjaar redigeert het comité niet minder dan 23 vragen en petitie's, in hoofdzaak over het gebruik van het Nederlands in het onderwijs en in bestuurszaken. Op 26 september 1882 gaan ze nog een stap verder en sturen, samen met vertegenwoordigers uit andere steden, een afvaardiging naar het kabinet van Openbare Werken. Julius Hoste, Emanuel Hiel, Jan Van Rijswijck, Jan Van Beers en hun vrienden leggen de liberale minister Xavier Olin een eisenpakket voor betreffende de taaltoestanden in zijn departement. Olin belooft waar nodig een klachtenbureau, zeg maar ombudsdienst, op te richten.

Broederlijk naast dat Comiteit duikt een **Comiteit van Propaganda** op, dat focust op het verspreiden van de 'juiste' (lees liberale) pers onder de inwoners van Brussel en omstreken. Niet minder dan 5.640 losse nummers vinden hun weg naar het grote publiek, naast de wekelijkse pakketten die de zieken in de Burgerlijke Godshuizen toegestuurd krijgen. En het spreekt voor zich dat de afdeling een warme oproep lanceert naar alle Vlaamse liberale krantenuitgevers om gul te zijn met gratis nummers. Nauw aansluitend bij dit comiteit is er de uitgave van de Almanak van de afdeling, die naar jaarlijkse gewoonte op kosten van Xavier Havermans wordt verdeeld. Deze gaat gratis naar alle leden en naar herbergen in en rond Brussel. Evenementen van de afdeling worden op die manier bekend gemaakt bij een ruimer publiek. Het Maandblad dat sinds 1880 door de afdeling wordt uitgegeven, loopt dat jaar gewoon door en brengt naast informatie over het reilen en zeilen van de afdeling ook de integrale tekst van drie volksvoordrachten.

Ook het **Comiteit voor Stoffelijke Belangen** ziet in september 1882 het levenslicht. De geneesheren Kops en Kann nemen de leiding op zich en schrijven een lijvig verslag over de welvaartsverdeling in Vlaanderen en Brussel. De welvaarts kloof op zowel het platteland als in de geïndustrialiseerde steden baart hen zorgen en de afdeling beslist om in deze context twee paden te bewandelen: het aanspreken van overheden via de Grievencommissie en het organiseren van activiteiten die welvaartsbevorderend voor arbeiders zouden zijn.

Het **Comiteit van Onderwijs** onder leiding van Emile Domszet de bestaande werking rond het Nederlandstalig onderwijs met groot enthousiasme verder en steekt een tandje bij. Het lager onderwijs in Brussel en in de voorsteden wordt in 1882 grondig doorgelicht en de pijnpunten op het vlak van onderwijs in de moedertaal worden door het comiteit in kaart gebracht. Ook de middelbare scholen en de Normaalscholen worden in die zin doorgelicht. De resultaten worden gebundeld in een gratis brochure, gedrukt op 2.000 exemplaren, met de welluidende titel "L'enseignement du flamand dans les écoles primaires de Bruxelles, par un ancien instituteur bruxellois". Over de grote inzet van het comité voor de leergangen Nederlands in het volwassenenonderwijs hebben we het ook nog verderop in dit magazine.

De Benoit's Kring die al vele jaren de activiteiten van het Willemsfonds muzikaal opluisterde, schuift zijn autonomie opzij en wordt in 1883 de koorafdeling van het Willemsfonds Brussel.

Evenementen

De inhuldiging van het nieuwe lokaal is dat jaar niet het enige grote feest. Op 24 december organiseert het Comiteit van Onderwijs met de steun van het stadsbestuur een groot kerstfeest in de toen heel populaire Alhambra-schouwburg. Deze prachtige theaterzaal was op dat moment de grootste in Brussel en bevond zich tussen de Emile Jacquemainlaan en de Circusstraat. In 1973 werd dit monument, vervallen na jaren van leegstand, helaas afgebroken. Aanwezig zijn 800 kinderen uit de Brusselse gemeentescholen die als geschenk voor 1.400 frank aan boeken, spaarboekjes en kledingstukken krijgen. Een maand later organiseert de afdeling het allereerste Congres van de Vlaamse Pers.

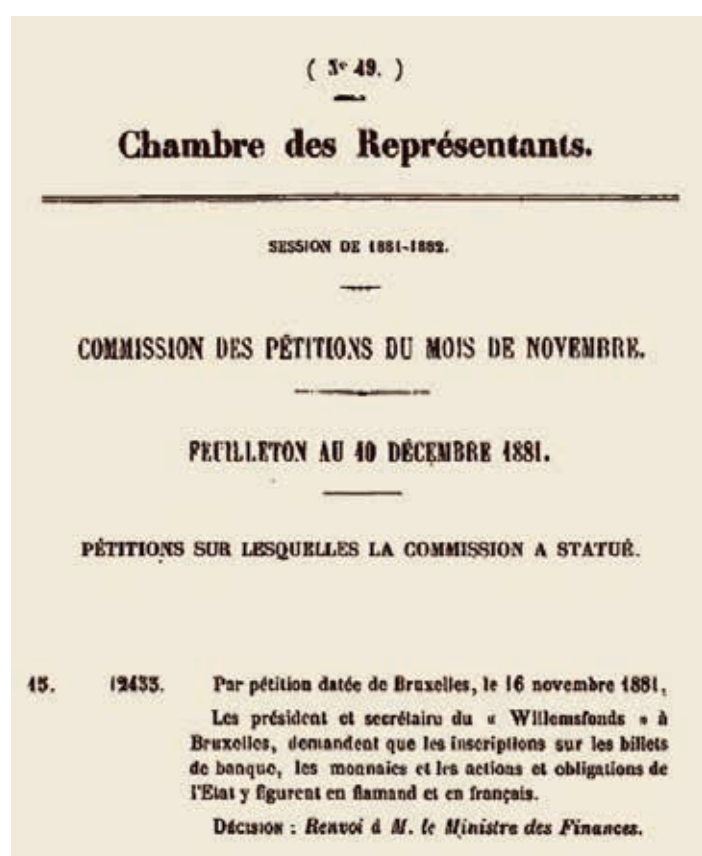
Er vinden in dit jubileumjaar nog andere huldigheden plaats. Zo zet de afdeling, samen met De Veldbloem, Vrouwe Courtmans-Berchmans, de dichteres uit Maldegem, in de bloemetjes en laat voor haar een borstbeeld vervaardigen. Beeldhouwer van dienst is niemand minder dan Jef Lambeaux. Ernest Gilon uit Verviers is de volgende in het rijtje. Deze uitgever van de naar hem genoemde Bibliothèque Gilon wordt gehuldigd vanwege zijn inzet voor het rationalisme en voor wat het Willemsfonds betreft: zijn bereidheid om ook Nederlandstalige auteurs regelmatig in zijn fonds op te nemen. Derde in de rij is erevoorzitter Karel Buls, die in het kader van het jubileum gehuldigd wordt en eveneens een borstbeeld van de hand van Lambeaux krijgt.

De naweeën

De omvang van de werking in 1882-1883 was exuberant, om het zacht uit te drukken. Vraag is natuurlijk of al die plannen en opgestarte projecten een lang leven waren beschoren. Het ledenaantal kreeg alvast een serieuze klap. Zoals we verderop zullen zien, hernieuwden om en bij de 200 leden hun lidmaatschap niet, waardoor er in het werkjaar 1883-1884 slechts 602 van de 795 leden overbleven. Het budget kwam onder zware druk te staan en de afdeling moest de gevolgen dragen van een jaar boven de eigen stand leven. Het aantal volksvoordrachten werd (tijdelijk) flink ingeperkt, de uitgave van het maandblad wordt met pijn in hart stopgezet, de plannen om lessen ter voorbereiding op het kiesexamen te organiseren, belandden in de koelkast, het Comiteit van Stoffelijke Belangen werd ontbonden en ook de andere werkgroepen moesten besparen, doch bleven actief.

3 Trekken aan de mouw van de 19e-eeuwse politici

Een vraag stellen, een pijnpunt melden, genoegdoening eisen, weinigen weten dat elke Belgische burger of vereniging zich rechtstreeks tot de Kamer van Volksvertegenwoordigers kan wenden. Onze grondwet (art.28) garandeert immers dat "Ieder het recht heeft verzoekschriften, door een of meer personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen." Anno 2023 misschien minder courant in gebruik, maar verzoekschriften of petitie's aan de Kamer of aan andere openbare besturen waren ooit een veel gebruikt kanaal om protest te uiten, om collectieve belangen dikker in de verf te zetten. En drukingsgroepen zoals het Willemsfonds maakten daar bij tijden uiteraard gretig gebruik van. Vooral de strijd voor taalrechten leende zich hiertoe en het algemeen bestuur van het Willemsfonds was al sinds 1860 een actieve speler op die markt.

Brusselse petitie's

Eenmaal ingeburgerd in het Brusselse verenigingsleven, laat ook de lokale Willemsfondsafdeling van zich horen. De eerste verwijzing naar petitie's duikt op in het werkjaar 1880-1881. Er is sprake van zes petitie's, van slechts één daarvan worden de details in het jaarverslag opgenomen. Na een lezing en daaropvolgend debat over de 'Nederlandse Taal in de Normalscholen van Brussel' op 26 maart 1881, komen de aanwezigen tot de voorspelbare conclusie dat de kennis van het Vlaams van vele leerkrachten sterk te wensen over laat. Door dit hiaat in hun opleiding slagen zij er om evidente redenen niet in om de kennis van het Nederlands op een degelijke manier over te brengen tijdens hun verdere loopbaan. Het verontwaardigde publiek schrijft prompt een petitie, gericht aan de minister van Openbaar Onderwijs, met de eis daar verandering in te brengen en roept en passant de Willemsfondsafdelingen van Gent, Antwerpen en Brugge op om de petitie te ondersteunen.

De toon is gezet en in de daaropvolgende jaren gaat de afdeling op dat elan verder. Er vertrekken petitie's naar nationale en lokale politici en besturen, naar bestuursraden van banken en bedrijven, naar de Brusselse hogeschoolverenigingen, de nationale musea en de Vlaamse dag- en weekbladpers, allen komen wel eens in het vizier van de Willemsfondsafdeling,

die vanaf haar jubeljaar 1883 over een eigen interne Grievencommissie beschikt.

De actieterreinen

De behandelde topics zijn in de meeste gevallen heel acuut met een nationaal tot lokaal bereik. Zo worden alle gemeenten van de agglomeratie Brussel in 1881 opgeroepen om zo snel mogelijk een administratieve tweetaligheid in te voeren. Anderlecht, Sint-Gillis en Elsene reageren prompt en voeren de tweetaligheid in voor politieverordeningen, ambtelijke aanplakbrieven, benaming van straten en pleinen en voor de opschriften in en op openbare gebouwen. De stad Brussel reageert op de petitie met de invoering van een tweetalig register van de burgerlijke stand vanaf 1883 en wordt daarin gevolgd door een reeks randgemeenten.

Vele andere vragen sluiten aan bij bestaande Vlaamsgezinde of vrijzinnige initiatieven of zetten zelf een bredere mobilisatie in gang. De lijst is rijk en gediversifieerd: Nederlandstalig onderwijs van fröbel-niveau tot de hogescholen, vervlaamsing en deconfessionalisering van de bibliotheken in gevangenissen en legerkazernes, een Vlaamse zeevaartschool en landbouwschool, tweetalige bankbiljetten en obligaties, idem voor onderschriften en catalogi in musea, idem voor de infotabellen en biljetten van het openbaar vervoer, notariële akten in de taal van de burger, taalevenwicht bij benoemingen in de parastatalen (organisaties die onder de bevoegdheid van de overheid vallen), tweetalige openbare aanbestedingen, recht op medische zorgen door dokters die de moedertaal machtig zijn, subsidiëring van het Nederlandstalig toneel. De fundamentele grote hervormingen schuwt de afdeling evenmin: tweetaligheid in de overheidsadministratie inclusief de werking van de verkozen organen zoals het parlement, in de bevelstructuur van het

leger, in de rechtspraak en in de nationale cultuurhuizen, er zijn geen heilige huisjes.

En in extremis leiden deze eisen en petitie's tot rechtszaken, wat de verbeterheid van het Grievencomitee enkel dikker in de verf zet. Zo wordt in 1886 geprocedeerd met de Leuvense schepen van onderwijs Vital De Coster na een zwaar geschil over de toepassing van de taalwet in het Leuvense atheneum. De aan het Willemsfonds gelieerde advocaten Julius De Vigne uit Gent en Jan Van Rijswijk uit Antwerpen worden ingehuurd om het Brusselse Willemsfonds te verdedigen. De zaak krijgt heel veel persbelangstelling wat uiteraard de bedoeling was, en als op het einde van de zittingen Julius Hoste en Frans Reinhard desondanks worden veroordeeld tot het betalen van een boete, wordt met een glimlach een provisoir steuncomité opgericht dat na een omhaling de boete vereffent.

Manifestaties

De afdeling beschikt uiteraard over meer dan één wapen in de strijd voor Vlaamse rechten. Meest opvallend zijn de grote manifestaties die met de regelmaat van de klok worden georganiseerd. Verdienstelijke politici en literatoren worden in de bloemetjes gezet op grote huldefeesten die focussen op hun inzet voor de moedertaal, voor de vrijzinnigheid of het liberale

gedachtegoed. Dit leidt tot manifestaties voor ondermeer Conscience, Buis, Vanderkindere of meer algemeen de Vlaamse theater- of onderwijsprotagonisten uit het Brusselse. Opmerkelijk hierbij was de viering van de Waalse uitgever Gilon in 1883 vanwege zijn inzet om het werk van de Vlaamse literatoren te laten vertalen en vervolgens te verspreiden in Franstalig België. Met tenslotte vieringen ter ere van de Nederlandse koning Willem-III en een huldiging van de Transvaalse Boeren probeert de afdeling de Groot-Nederlandse gedachte terug onder te aandacht te brengen. De aanwezigheid van nationale politici op deze manifestaties is daarbij van groot belang en wordt gezien als een erkenning van de verdiensten van deze personen en het ideeëngoed waarvoor zij staan.

De Brusselse Willemsfonds-boegbeelden Emmanuel Hiel (zittend links) en Julius Hoste sr. (zittend rechts), hier op een plechtigheid bij de aanvang van de werken aan de haven van Brussel (1900)

4 Kaalslag!

De parlementsverkiezingen van juni 1884 gooien het Belgisch politiek toneel helemaal overhoop. De liberalen verliezen zwaar en Frère-Orban neemt ontslag als eerste minister. De katholiek Jules Malou volgt hem op en diens partij zal onbedreigd besturen tot de Eerste Wereldoorlog, meteen de langste onafgebroken liberale oppositiekuur in de geschiedenis van België. In Brussel verliezen de liberalen alle 16 zetels in de Kamer: zwaargewichten als Pierre Van Humbeeck, Léon Vanderkindere, Antoine Dansaert, Gustave Jottrand, Eugène Goblet d'Alviella, Auguste Couvreur, Emile Féron en Paul Janson moeten - al dan niet tijdelijk - het halfroend verlaten.

Leerkrachten in het defensief

De gevolgen van de machtswissel zijn niet min. Zo wordt het ministerie van onderwijs van de niet herkozen Van Humbeeck met één pennentrek afgeschafte en een nieuwe onderwijswet beslecht de tweede schoolstrijd (1878-1884). De maatschappelijke impact van deze wet (en andere) is immens. Duizenden leerkrachten uit het officieel onderwijs en ambtenaren met een liberale signatuur worden plots bedreigd door een hen vijandig gezinde overheid. Sommigen bieden weerstand, anderen kiezen eieren voor hun geld en laten de liberale zuil in de steek. En laat die leerkrachten nu altijd al een heel belangrijke doelgroep van het Willemsfonds zijn geweest.

Willemsfonds in het defensief

Onder het katholiek bewind daalt het ledenaantal van het Willemsfonds drastisch. Tussen 1883 en 1913 zakt het aantal Willemsfondsen van 4.544 naar 2.227,

een halvering zeg maar. En niet elke afdeling lijdt daar even veel onder. Sommigen herpakken zich, neem nu Antwerpen, Gent en Brugge, voor anderen dreigt een catastrofe. Onder die laatste: Brussel en Schaarbeek.

De afdelingen Brussel en Schaarbeek-Sint-Joost-ten-Node, vóór de verkiezingen van 1884 samen goed voor om en bij de 1.000 leden of een kwart van het totale Willemsfondskorps, zakken als puddingen in elkaar. Ze verliezen op tien jaar tijd driekwart van hun omvang en noteren in 1892 respectievelijk amper 188 en 72 leden. Een onwaarschijnlijke achteruitgang die een verklaring vraagt.

Verbrokkeld Brussel

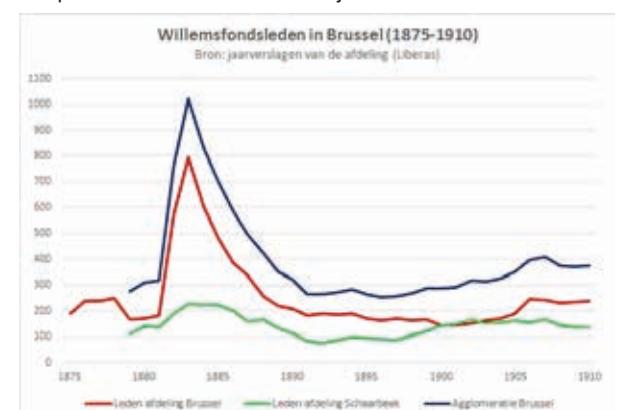
De viering van haar tienjarig bestaan had de Brusselse afdeling over de rand van het bankroet geduwd. Na enkele jaren van exuberante uitgaven bleven enkel schulden over, die gedempt moesten worden door milde giften (die snel minderden) en uitgebreide financiële steun door het Algemeen Bestuur. De facto werden zowel de activiteiten als de volksbibliotheken in stand gehouden met buitenproportionele externe steun. En die bleek, zeker na de liberale kiesnederlaag, te wankelen.

Het vertrouwen in de afdeling krijgt pas een echte nekslag als de politieke actualiteit zijn intrede doet in het bestuur. Bestuurders kiezen openlijk partij voor een van de fracties waarin de Brusselse liberale associatie na 1884 uit elkaar valt. Er is de Ligue libérale met Hoste en Buls, er is de Association libérale die de volle steun krijgt van de Willemsfondsen die actief zijn in de Veldbloem en er is de Liberale Vlaamse Bond onder

aanvoering van afdelingssecretaris en -penningmeester Frans Reinhard. In 1887 volgt de oprichting van de Progressistische Partij van Paul Janson die een grote groep vooruitstrevende liberalen bundelt, wat de verdeeldheid compleet maakt. Het daarop volgend gekibbel binnen de verdeelde en verlieslatende afdeling veroorzaakt een onvermijdelijke leegloop. Hoogtepunt van de tegenstellingen volgt in 1891 wanneer stichtend voorzitter en jarenlang boegbeeld van de afdeling Julius Hoste wordt weggestemd en de radicale flamingant Lambert Goffin het voorzitterschap overneemt.

Uit het dal

De rust keert maar traag terug in de afdeling. Er moet veel worden gezalfd en bemiddeld, scherpe kantjes moeten worden weggevlind en kopstukken dienen hun ego opzij te zetten. Er groeit, net als in de politiek, langzaam terug een gevoel van 'eendracht maakt macht'. In 1898 neemt Hoste het voorzitterschap terug over, een symbolisch einde van de verdeeldheid en een begin van herstel. Hetzelfde geldt voor het ledencijfer dat in 1906 na een trage maar gestage groei terug de kaap van 200 leden overschrijdt.

5 Van een Vlaamse klas in de Modelschool tot de Nederlandsche Leergangen

Bijna anderhalve eeuw geleden, in november 1880, houden Julius Hoste en Karel Buls de allereerste "leergang in de Nederlandsche taal voor anderstaligen" boven de doopvont. Aan die Nederlandsche Leergangen gaat echter een boeiende maar minder gekende experimentele fase vooraf.

Ligue de l'Enseignement

Dat verhaal begint al in 1864 met de oprichting van wat voluit geschreven wordt als de *Ligue de l'Enseignement, association pour la propagation et le perfectionnement de l'éducation et de l'instruction en Belgique*. Aan de basis van dit initiatief liggen de Brusselse organisaties *La Libre Pensée* en de loge *Les Amis Philantropes*, de Université Libre de Bruxelles en enkele politici waaronder Pierre Tempels en de onvermoeibare Karel Buls. Geworteld in de 18e-eeuwse verlichtingsfilosofie en het liberaal vooruitgangsoptimisme krijgt België er een drukkinggroep van formaat bij, die tot de belangrijkste promotor en steunpilaar van het officieel onderwijs uitgroeit. De doelstellingen van de Ligue zijn de bevordering en verbetering van het volksonderwijs voor jongens én meisjes, de instelling en verdediging van een officieel neutraal onderwijsnet, de verdediging van het sociaal aanzien van de onderwijzers, de oprichting van volksbibliotheken en het stimuleren van het volwassenonderwijs. Een jaar later wordt ook de strijd voor de invoering van de leerplicht als prioritaire doelstelling in het programma opgenomen. In Brussel, waar de Ligue het sterkst staat, sticht ze een Modelschool waar haar onderwijsprincipes werden toegepast. Deze Modelschool vindt onderdak aan de Maurice Lemonnierlaan en opent in 1875 de deuren.

Aftasten

De pas opgerichte Willemsfondsafdeling herkent in de Ligue onmiddellijk een natuurlijke bondgenoot. Via Buls, Jottrand, Hoste en Hiel vloeien vanaf het eerste werkjaar mooie steunbedragen richting de afdeling en als in 1875 de Modelschool in gebruik wordt genomen, wordt de symbiose letterlijk in steen gebeiteld. Het werkjaar 1876-1877 komt helemaal in het teken van "het kind onderwijzen in zijne moedertaal" te staan. Buls richt met dat doel voor ogen een Nederlandstalige klas op in de Modelschool en rekt op het Willemsfonds om publiciteit te maken en onder

hun leden leerlingen te ronselen. Leraar van deze klas wordt Hendrik Van Kalken, bestuurslid van de afdeling en heel nauw betrokken bij de oprichting van de volksbibliotheken van het Willemsfonds. Koken kost geld, dus de afdeling lanceert een Vlaamse Schoolpenning, plaatst bedelbussen in horecazaken, organiseert benefietvoorstellingen, enz. De Vlaamse Klas gaat van start op 1 september 1877 en wordt onmiddellijk een prioritair project zoals het jaarverslag noteert: "Het bestuur van het Willemsfonds heeft zijn woord verpand zijne Vlaamse klas te handhaven kost wat kost". De Klas zit vrijwel onmiddellijk aan haar maximumcapaciteit van 30 leerlingen, waaronder amper 4 betalend. Het Willemsfonds financiert de rest of 2.000 fr. per schooljaar, wat enkel kan mits steun van de Ligue, de Schoolpenning en het Algemeen Bestuur van het Willemsfonds. Het stadsbestuur belooft steun maar is na het overlijden van onderwijsschepen Ernest Allard, die een belangrijk promotor van het volksonderwijs in de volkstaal was geweest, wat stuurloos en stelt de beslissing uit. Buls volgt hem echter op, waardoor de afdeling een rechtstreeks kanaal binnen het gemeentebestuur krijgt.

Op een tweede niveau gaan dat jaar ook de openbare volksleergangen van start in de vorm van wetenschappelijke avondlessen, waarvoor de Modelschool een leslokaal en een labo ter beschikking stelt. Gestart met 40 deelnemers wordt de groep in de loop van het seizoen steeds groter. Hier is de doelstelling ook

kristalhelder: "het vooroordeel, de onwetendheid en het blind fanatisme bekampen bij middel der gezonde wetenschap".

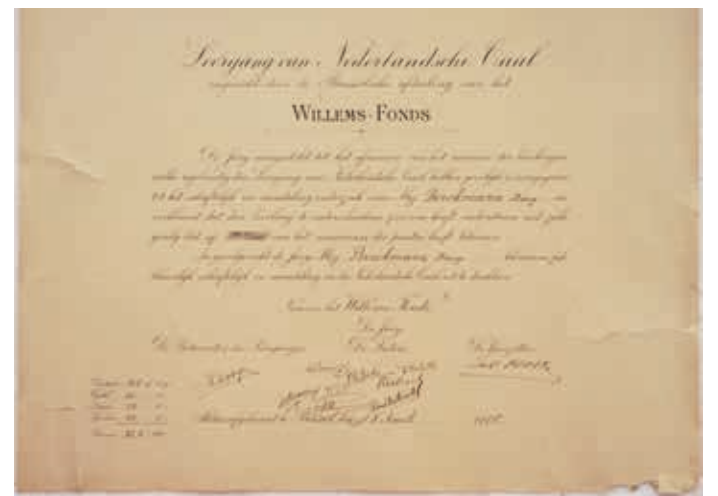
En hier duikt voor het eerst het idee op om in een volgend jaar ook een cursuscyclus Nederlandsche Taal- en Letterkunde te kunnen organiseren en binnen hetzelfde kader van de leergangen een Nederlandsche Toneelschool voor Brussel op te richten.

Een succesverhaal

De Vlaamse klas oogst intussen zowel in Brussel als daarbuiten waardering en bewondering. Ook in het atheneum neemt het aantal klassen, leerkrachten en lessen Nederlands toe en in de lagere gemeentescholen tekent zich eenzelfde trend af. Wat het Willemsfonds betreft is hun doel bereikt en het bestuur is heel tevreden dat het dit prestigieus maar duur initiatief met vrucht kan afsluiten. Na het schooljaar 1879-1880 worden de boeken definitief gesloten en wordt een iets bescheidener project in de stijgers gezet. Verdere opvolging van de vernederlandsing van de klassen wordt in de handen van ondervoorzitter Felix De Veen (die ook schoolopziener van het stedelijk onderwijs in Brussel is) gelegd.

De Willemsfondsschool

In november 1880 initiëren Julius Hoste en Karel Buls de allereerste "leergang in de Nederlandsche taal voor anderstaligen", de gerenomeerde Willemsfonds Avondschoolor van Brussel is geboren. Het wordt een mix van avond- en weekendonderwijs dat vooral in koude herfst- en wintermaanden doorgaat met in het eerste

Diploma van de Willemsfondsschool, ondertekend door Julius Hoste (1916)

jaar al 140 inschrijvingen, 76 mannen en 64 vrouwen. Door dit onverwacht succes moet onmiddellijk een grotere en meer geschikte lesruimte worden gezocht. Schepenen van Onderwijs en dienstdoend burgemeester Karel Buls biedt een lokaal aan in gemeenteschool nr.10 in de Rollebeekstraat. De intekenaars blijken vooral onderwijzeressen en onderwijzers uit de voorsteden te zijn. Vreemd dat er amper interesse blijkt in Brussel zelf, maar de afdeling is niet verbaasd: de minachting voor het Nederlands in Brussel is nog groot en er is dus nog werk aan de winkel. De Avondschoolor focust van in den beginne op begrijpend lezen en luisteren, gemotiveerd door de enthousiaste leraar en WF-bibliothecaris Hendrik Van Kalken.

In 1884 is de cyclus volledig en bestaat de opleiding uit 3 (later 4) schooljaren. Niet minder dan 496 leerlingen wonen deze intussen bij, bijna de helft van hen (230) zijn onderwijzeressen of vrouwelijke leerlingen van de normaalschool. Mannelijke leerkrachten, amper 10 in 1884, vallen voorlopig vooral op door hun afwezigheid. De uitreiking van de diploma's van bekwaamheid wordt een jaarlijkse plechtigheid die met veel luister wordt omgeven. De opleiding overleeft de Eerste Wereldoorlog, blijft populair in de tussenoerlogse periode maar in de jaren 1930 komt ook de stad Brussel in financiële moeilijkheden. Er moet worden bespaard en in 1936 wordt de toelage van de stad aan de school gehalveerd. Het bestuur zoekt en vindt een oplossing in de "aanneming" van de leergangen door de staat, zodat de verloning van de leerkrachten vanaf dan volledig gedragen wordt door de overheid. Voorwaarde van die overheid is dat de school moet evolueren richting handelsonderwijs. Vanaf 1 januari 1937 wordt, mede dankzij de tussenkomst van ondervoorzitter én minister van Onderwijs Julius Hoste jr., de "Cursus in de Nederlandse taal ingericht door het Willemsfonds" (uitgebreid met handelsterminologie en -correspondentie) erkend als handelsschool door het ministerie van Openbaar Onderwijs.

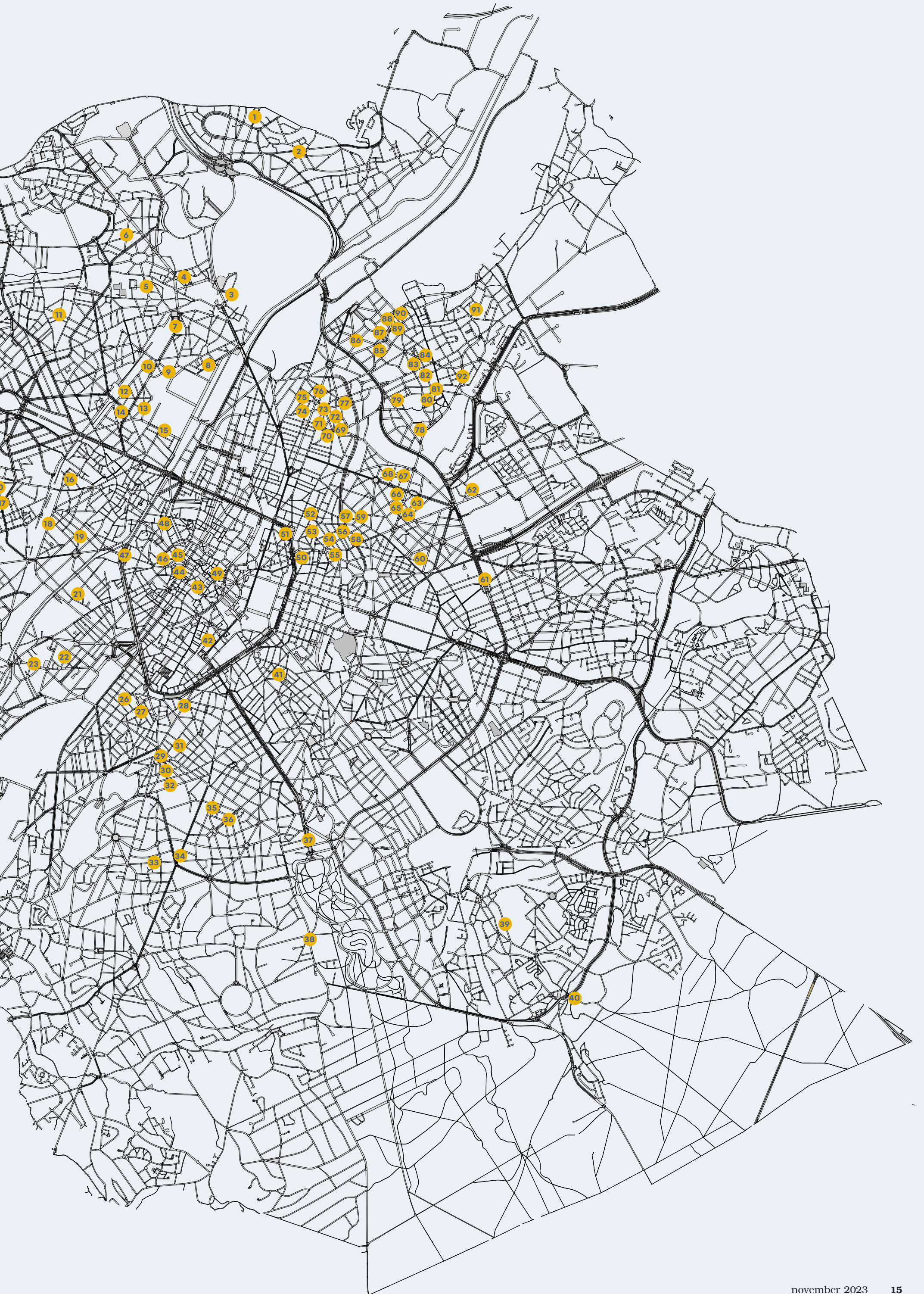
Tijdens de oorlogsjaren stijgt het aantal inschrijvingen tot net geen duizend en breidt het aanbod uit. Opleidingen stenografie, Engels, Frans, Duits, boekhouden, Latijn en Grieks doen hun intrede. Ook de daaropvolgende jaren breidt het onderwijsaanbod systematisch verder uit en het aantal inschrijvingen stijgt jaar na jaar tot 4.400 in 1965. Het succes blijft helaas niet duren en de meeste cursussen fuseren in 1996 met de Hogere Leergangen voor Technisch Onderwijs van het Gemeenschapsonderwijs Anderlecht. Het paradepaardje van het Willemsfonds, de cursussen Nederlands voor anderstaligen, blijft behouden tot de zomer van 2023, wanneer de onderwijsinstelling fuseerde met een andere school in het volwassenonderwijs, EPFC.

Willemsfondzers in het straatbeeld

Op vele plaatsen in onze stad kan je ons rijke verleden tegenkomen: mensen die lid waren van het Brusselse of Schaarbeekse Willemsfonds en waar een straat, plein, laan, school, ... naar vernoemd is of waar je een standbeeld van kan bewonderen. We lijsten er hier een aantal op van wie we, op basis van documenten in de archieven, met zekerheid kunnen zeggen dat ze lid zijn geweest van onze vereniging. Een woordje uitleg over hen vind je op de volgende pagina's en in de volgende Kortweg.

- 1 Paul Jansonstraat, Laken
- 2 Hoofdstedelijk Atheneum Karel Buls
- 3 Mellerystraat, Laken
- 4 Karel Bogaerdstraat, Laken
- 5 Laneaustraat, Laken
- 6 Ernest Salustraat, Laken
- 7 Emile Bockstaellaan & Emile Bockstaelplein, Laken
- 8 Claessensstraat, Laken
- 9 Dieudonné Lefèvrestraat, Laken
- 10 Verhoevenstraat, Laken
- 11 Laneuplein, Jette
- 12 Jean Dubrucqsaan, Sint-Jans-Molenbeek
- 13 Pierre Gasséestraat, Sint-Jans-Molenbeek
- 14 Henri Hollevoetlaan, Sint-Jans-Molenbeek
- 15 Edmond Picardstraat, Sint-Jans-Molenbeek
- 16 Jean Jacquetstraat, Koekelberg
- 17 Jef Mennekensplaats, Sint-Jans-Molenbeek
- 18 Alphonse Vandepereboomstraat, Sint-Jans-Molenbeek
- 19 Isidoor Teirlinckstraat, Sint-Jans-Molenbeek
- 20 Reimond Stijnsstraat, Sint-Jans-Molenbeek
- 21 Heyvaertstraat, Anderlecht
- 22 Georges Moreaustraat, Anderlecht
- 23 Emile Carpentierstraat, Anderlecht
- 24 Paul Jansonlaan, Anderlecht
- 25 Professor Hendrickxstraat, Anderlecht
- 26 Émile Feronstraat, Sint-Gillis
- 27 Vanderschrickstraat, Sint-Gillis
- 28 Julien Dillensplein Sint-Gillis
- 29 Paul Dejaerlaan, Sint-Gillis
- 30 Maurice Van Meenenplein, Sint-Gillis
- 31 Louis Moricharplein, Sint-Gillis
- 32 Jef Lambeauxlaan, Sint-Gillis
- 33 Vanderkinderestraat, Ukkel
- 34 Léon Vanderkindereplein, Ukkel
- 35 Emmanuel Van Driesschestraat, Elsene
- 36 Louis Lepoutrelaan, Elsene
- 37 Monument voor de burgemeesters Karel Buls en Émile Demot, Louizalaan, Brussel
- 38 Buste van Gustave Rolin-Jaequemyns in de Ambassade van Thailand, Brussel
- 39 Leopold Wienerlaan, Watermaal-Bosvoorde
- 40 Leopold Wienerplein, Watermaal-Bosvoorde
- 41 Bouréstraat, Elsene
- 42 Ernest Allardstraat, Brussel
- 43 Karel Bulsstraat, Brussel
- 44 Anspachlaan, Brussel
- 45 Antoine Dansaertstraat, Brussel
- 46 Institut De Mot Couvreur, Brussel
- 47 Auguste Smetssquare, Brussel
- 48 Léon Lepagestraat, Brussel
- 49 Standbeeld Karel Buls op de Grasmarkt, Brussel
- 50 Scailquinstraat, Sint-Joost-ten-Node
- 51 Henri Fricksquare, Sint-Joost-ten-Node
- 52 Tiberghienstraat, Sint-Joost-ten-Node
- 53 Eugène Van Bommelstraat, Sint-Joost-ten-Node
- 54 École préparatoire Henri Frick, Sint-Joost-ten-Node
- 55 de Bruynstraat, Sint-Joost-ten-Node
- 56 Jottrandlaan, Sint-Joost-ten-Node
- 57 Felix Delhayesquare, Sint-Joost-ten-Node
- 58 André Van Hasseltstraat, Schaarbeek
- 59 Gustave Fussesstraat Schaarbeek
- 60 Rassonstraat, Schaarbeek
- 61 Vergoteplein, Schaarbeek/Sint-Lambrechts-Woluwe
- 62 Fortinlaan, Schaarbeek
- 63 Emile Wittmannstraat, Schaarbeek
- 64 Auguste Lambiottestraat, Schaarbeek
- 65 Joseph Coosemansstraat, Schaarbeek
- 66 François Bossaertsstraat, Schaarbeek
- 67 Paul Devignestraat, Schaarbeek
- 68 Vandenbusschestraat, Schaarbeek
- 69 Joseph Brandstraat, Schaarbeek
- 70 Henri Bergéstraat, Schaarbeek
- 71 Ernest Discaillesstraat, Schaarbeek
- 72 Jenatzystraat, Schaarbeek
- 73 Verwéestraat & Athenée Alfred Verwee, Schaarbeek
- 74 Emmanuel Hielstraat, Schaarbeek
- 75 Verhasstraat, Schaarbeek
- 76 Colignonplein, Schaarbeek
- 77 Ernest Laudestraat, Schaarbeek
- 78 Atheneum Emanuel Hiel, Schaarbeek
- 79 Armand de Roostraat, Schaarbeek
- 80 Julius Hostestraat, Schaarbeek
- 81 Théo Coopmanstraat, Schaarbeek
- 82 Adolphe Marbotinstraat, Schaarbeek
- 83 Georges Raeymaekersstraat, Schaarbeek
- 84 Richard Vandeveldestraat, Schaarbeek
- 85 Nestor de Tièrestraat, Schaarbeek
- 86 Sleencklaan, Schaarbeek
- 87 Huart Hamoirlaan, Schaarbeek
- 88 Georges Eekhoudlaan, Schaarbeek
- 89 Gustave Hubertstraat, Schaarbeek
- 90 Van Droogenbroeckstraat, Schaarbeek
- 91 Arnold Sohiestraat, Evere
- 92 Hendrik Consciencelaan, Evere

Willemsfondsters in het straatbeeld

Met een korte beschrijving proberen we de personen toe te lichten die lid waren van het Brusselse Willemsfonds en die een straat, plein, laan, school, standbeeld, ... naar zich kregen vernoemd. Over sommigen vonden we veel informatie, over anderen bijna niets. Maar het geeft een goed beeld van de bekendere Willemsfondsters in de eerste decennia van onze vereniging. Het gaat hierbij vooral om kunstenaars, politici, leraars, ... We stellen hiermee natuurlijk slechts een fractie van onze leden voor. De meerderheid van de leden kreeg geen straat naar zich vernoemd en oefende ook vele andere beroepen uit. Ook willen we meegeven dat we een zo volledig mogelijke lijst willen voorstellen. Er staan dus heel wat grote namen tussen die veel verwezenlijkt hebben in en voor de samenleving. Maar dat wil niet noodzakelijk zeggen dat we vandaag als Brussels Willemsfonds achter alles staan wat ze in hun leven hebben gedaan of elke mening, visie, boodschap, ... die ze ooit hebben geuit. Ook zal je geen vrouwen vinden in deze lijst. We kunnen de geschiedenis niet veranderen, gelukkig wel het heden (het Brusselse Willemsfonds wordt ondertussen al enkele decennia geleid door vrouwelijke voorzitters).

Paul Janson (1840 - 1913) 1 24

Progressistische liberaal, Brussels gemeenteraadslid (1884-1888), Volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Brussel (1877-1884, 1889-1894 en 1900-1913), en Minister van Staat, streed mee voor het algemeen enkelvoudig kiesrecht

Karel Buls (1837 - 1914) 2 36 42 45

Goud- en zilversmid die van 1881 tot 1899 liberaal burgemeester van Brussel was. Hij richtte de Ligue de l'enseignement op om analfabetisme te bestrijden en hij versterkte het (Nederlandstalig) onderwijs in Brussel. Was een vooruitziend urbanist, die zijn visie op organisch groeiende steden beschreef in het boek "L'esthétique des villes" (1893, vertaald en heruitgegeven door het Brusselse Willemsfonds in 2015). Liet tijdens zijn ambtsperiode de Grote Markt restaureren, met o.a. een restauratie van het Stadhuis en de heropbouw van het Broodhuis. Rond stadsplanning lag hij echter steeds in strijd met Leopold II en een conflict met de koning rond de heraanleg van de Kunstberg leidde tot zijn ontslag als burgemeester.

Xavier Mellery (1845 - 1921) 3

Brusselse kunstschilder (links: zelfportret) die wordt gezien als voorloper van het Symbolisme. Hij stelde meermaals tentoon bij Les XX en was de eerste leermeester van Fernand Khnopff. De straat waar hij lange tijd woonde is, is naar vernoemd.

Karel Bogaerd (1834 - 1906) 4

Bogaerd was doorheen zijn leven smidsknecht, stationschef, ambtenaar bij het Ministerie van Openbare Werken en Journalist. Maar hij was vooral ook een begenadigd dichter en toneelschrijver. Eind jaren 1870 vestigde hij zich in Laken, waar hij vanaf 1892 tot aan zijn dood gemeenteraadslid was.

H.A. Laneau 5 11

Burgemeester van Jette van 1882 tot 1885.

Ernest Salu (1846 - 1923) 6

Beeldhouwer, die o.a. aan het Beursgebouw meewerkte, en de oprichter van de bekende steenkapperij in Laken, gespecialiseerd in funerair beeldhouwwerk. Vlak naast de begraafplaats van Laken had hij zijn atelier, dat ook door de volgende generaties (Ernest Salu II en Ernest Salu III) werd voortgezet en waar momenteel het Museum voor Grafkunst is gevestigd. Het werk van Salu is te vinden op heel wat Brusselse begraafplaatsen.

Emile Bockstael (1838 - 1920) 7

De laatste burgemeester van Laken van 1880 tot aan zijn overlijden in 1920. Oprichter van liberale caritatieve en culturele verenigingen. Lid van de vrijmetselaarsloge 'Les Amis Philantropes'. Emile Bockstaels herenhuis op de Koninginnelaan 266 is sinds 2021 beschermd en huisvest momenteel een kunstgalerie. Het is een niet zo bekende parel met typische burgerlijke inrichting en kenmerkt zich door een variëteit aan stijlen. De trap met Egyptische muurschilderingen en de wandtapijten in de eetkamer, met taferelen geïnspireerd op het werk van de 17de-eeuwse schilder David Teniers, springen in het oog.

Jean-Charles Claessens (1826 - 1888) 8

Schepen in Laken. Na zijn dood veranderde de Ribeaucourtstraat, gelegen nabij de Molenbeekstraat waar hij een landhuis bezat, in de Claessensstraat.

Dieudonné Lefèvre (? - 1893) 9

Lakense industrieel en schepen van deze gemeente. Deelnemer aan het eerste Liberaal Progressief Congres van België van mei 1887, waar onder meer het verplicht (lager) onderwijs en de uitbreiding van het stemrecht als progressieve koers bepaald werd.

Pierre Verhoeven (? - 1893) 10

Schepen van Laken vanaf 1880 en 1893

Jean Dubrucq (1838 - 1926) 12

Industrieel die een gieterij had in de Manchester-industriesite in Sint-Jans-Molenbeek. Hij gaf de krant Bruxelles Maritime uit en stichtte de Zeevaartschool in de Claessensstraat (waar nu het Athénée Marguerite Yourcenar is gevestigd). Zetelde lang voor de Liberale Partij in de gemeenteraad van Molenbeek.

Pierre Gassée (1828 - 1908) 13

Tekenaar (voor decoraties op industriële schaal), met grote interesse in het theaterwezen. Hij regisseerde enkele toneelstukken, zonder veel succes, en bleef zijn hele leven de Vlaamse dramakunst steunen. Na aankomst in de hoofdstad werd hij gemeenteraadslid in Sint-Jans-Molenbeek. In zijn overlijdensbericht in "La Flandre Liberale" stelde men "Il ne comptait à Bruxelles que des amis, car il était bon, sincère et fidèle".

Henri Hollevoet (1833 - 1911) 14

Burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek van 1879 tot 1911 en eerder ook gemeenteraadslid, schepen en provincieraadslid. Volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Brussel van 1892 tot 1894. Zette in Molenbeek eind 19de eeuw gratis gemeentelijk onderwijs voor jongens en meisjes op poten en huldigde in 1886 het huidige gemeentehuis in.

Edmond Picard (1836 - 1924) 15

Wellicht het meest omstreden Willemsfondster dat ooit een straat naar zich kreeg genoemd. Edmond Picard was een advocaat, politicus en medestichter van de progressieve krant La Liberté, die ijverde voor een scheiding tussen kerk en staat, voor de vrijheid van het individu en van de pers, voor een verruiming van het stemrecht, voor het verplicht onderwijs, tegen het militarisme en tegen het protectionisme. Later stichtte hij ook het culturele tijdschrift L'art moderne. Hij was zeer gekend in culturele kringen, zo schreef Paul Verlaine een gedicht over Picard. Oorspronkelijk was hij progressistisch liberaal en hij had ook sympathie voor de Vlaamse beweging. Vanaf 1894 werd hij politiek actief bij de Belgische Werkliedenpartij. Doorheen zijn leven werd hij steeds meer racistisch en vooral antisemitisch. Hij schreef in 1892-1893 - hij was toen geen Willemsfondster meer - drie boeken om zijn felle jodenhaat uit te drukken en te staven (zijn boek "Synthèse de l'antisémitisme" werd in 1942 door de nazi's heruitgegeven). Ook verklaarde hij tijdens het verloop van het bekende proces Dreyfus in Frankrijk dat men zich "niet diende te bekommeren om het lot van een Jood, zelfs al was hij onschuldig". We vermelden hem in dit lijstje voor de volledigheid, niet omdat we trots zijn op deze persoon.

Jean Jacquet (1849 - 1892) 16

Industrieel en burgemeester van Koekelberg van 1885 tot 1892. Getrouwd met Estelle Lacroix, dochter van een van de uitbaters van de toenmalig bekende leerlooierij Lacroix op de Gentse steenweg. Gustave Delcoigne, zoon van het hoofd van de leerlooierij Lacroix François Delcoigne en tevens Jacquets neef, was schepen van openbaar onderwijs tijdens Jacquets bewind als burgemeester.

Jef Mennekens (1877 - 1943) ¹⁷

Toneelschrijver, dichter, en recensent. Nauw betrokken in de jaren dertig bij het Koninklijk Landjuweel, de wedstrijd voor het amateurtoneel in Vlaanderen. Vriend van Herman Teirlinck. Secretaris van de ministers van Openbaar Onderwijs Julius Hoste en Octave Dierckx. Gemeentesecretaris van Molenbeek vanaf 1921. Hij overleed nadat hij werd neergeschoten in 1943, wellicht als gevolg van een machtsstrijd in Molenbeek.

Alphonse Vandepereboom (1812 - 1884) ¹⁸

Advocaat en politicus uit Ieper, waar hij ook burgemeester was. Later werd hij liberaal volksvertegenwoordiger en minister. Hij voerde als minister van Binnenlandse Zaken in 1864 de algemene Nederlands-Belgische spelling voor het Nederlands in. Na zijn politieke carrière was hij werkzaam als historicus van de stad Ieper en lid van de Koninklijke Academie voor Wetenschap, Letteren en Schone Kunsten.

Isidoor Teirlinck (1851 - 1934) ¹⁹ en**Reimond Stijns** (1850 - 1905) ²⁰

Isidoor Teirlinck, vader van Herman Teirlinck, was leraar aan de Karel Buls Normaalschool. Reimond Stijns was leraar in Sint-Jans-Molenbeek en vervolgens aan het Atheneum van Brussel. Hun band? Isidoor trouwde met de zus van Reimond. De schoonbroers schreven eind jaren 1870 en begin 1880 samen een aantal nouvelles, romans en schoolboeken. Hun bekendste werk is "Arm Vlaanderen" (1884). Nadien schreven ze voornamelijk individueel. Zo schreef Stijns "Hard Labeur" (1904), dat later als TV-serie door de BRT werd uitgezonden.

Theodore Heyvaert (1834 - 1907) ²¹

Advocaat en vervolgens Procureur des Konings. Deed als procureur in 1871 door een onverwacht bezoek aan het asiel/gekkenhuis van Evere een groot schandaal ontstaan, dat leidde tot de verbetering van het opvangrecht van mensen met geestelijke problemen. Daarnaast was hij gemeenteraadslid in Brussel. In 1878 benoemde de nieuwe liberale regering hem tot gouverneur van West-Vlaanderen, waar hij zich met zijn antiklerikale houding niet meteen populair maakte. In 1883 werd hij overgeplaatst en werd gouverneur van Brabant, totdat de nieuwe katholieke regering hem in 1884 ontsloeg. Nadien werd hij gemeenteraadslid in Brussel en raadsheer bij het Hof van Beroep. Als vertrouwensman van koning Leopold II speelde hij vanaf het einde van de 19de eeuw ook een bestuursrol in enkele maatschappijen in Kongo-Vrijstaat zoals de Spoorwegmaatschappij Bas-Congo au Katanga en Union Minière.

Georges Moreau (1843 - 1919) ²²

Industrieel en progressief liberaal, die burgemeester van Anderlecht werd in 1884 en deze functie maar liefst 35 jaar bekleedde. Als burgemeester zorgde hij onder andere mee voor de komst en bouw van de slachthuizen in Kuregem ("Abbatoir") in 1890, de uitbreiding van het gemeentehuis, de bouw van een ziekenhuis en scholen en de verdeling van drinkbaar water over de hele gemeente. Burgemeester Moreau staat ook afgebeeld op het bekende schilderij "La clinique vétérinaire de Cureghem" (links) van Emile Seeldrayers, momenteel hangend in de universiteit van Luik.

Emile Carpentier (1846 - 1899) ²³

Industrieel, gemeenteraadslid en Schepen van Onderwijs in Anderlecht (1879-1884 en 1894-1899) en liberaal volksvertegenwoordiger van 1882 tot 1884. Actief in het brandweerkorps van Anderlecht en majoor-commandant van de plaatselijke burgerwacht.

Felix Hendrickx (1859 - 1836) ²⁵

Hoogleraar aan de Veeartsenijschool en voorzitter van de Academie voor Geneeskunde

Émile Feron (1859 - 1836) ²⁶

Advocaat, progressistisch liberaal, rechterhand van Paul Janson en directeur van de radicale liberale krant La Réforme. Gemeenteraadslid te Sint-Gillis (1879 -1890) en - op enkele onderbrekingen na - liberaal volksvertegenwoordiger voor Brussel tussen 1880 en 1912. Richtte mee de Ligue de l'Enseignement op.

Ferdinand Van Der Schrick (1849 - 1904) ²⁷

Kwam uit een bekende burgerfamilie van grootgrondbezitters. Zijn grootvader Egide was Burgemeester van Sint-Gillis van 1825 tot 1840, zijn vader was burgemeester van 1840 tot 1860 en zelf vulde hij dit mandaat in van 1896 tot 1899. Een doctrinaire liberaal, die vaak in strijd lag met andere liberalen in de gemeente, zoals Maurice Van Meenen, en die ondanks een nederlaag van zijn scheurlijst bij de verkiezingen van 1895 door de katholieke regering tot burgemeester werd aangesteld. Tijdens zijn burgemeesterschap werden de plannen goedgekeurd voor verschillende nieuwe wijken en een nieuw stadhuis.

Julien Dillens (1849 - 1904) ²⁸

Beeldhouwer en medailleur. Hij werkte samen met Rodin aan de versiering van het Brusselse beursgebouw. Bekendst zijn de werken "Hommage aan 't Serclaes" aan de Grote Markt en "De waterdraagster" dat de fontein aan de Bareel in Sint-Gillis bekroont. Ook twee beelden aan de voet van de Anspach Obelisk zijn van zijn hand.

Paul De Jaer (1840-1893) ²⁹

Progressief liberaal Burgemeester van Sint-Gillis van 1882 tot aan zijn dood in 1893. Tijdens deze jaren werd de nieuwe wijk rond het Betlehemplein aangelegd en daarnaast zette hij zich voornamelijk in voor de verbetering van het onderwijs en de gezondheidszorg in zijn gemeente.

Maurice Van Meenen (1848-1909) ³⁰

Advocaat, progressief liberaal, gemeenteraadslid, schepen en Burgemeester van Sint-Gillis (1893-1896 en 1900-1909) en provincieraadslid (1880-1909). Als Schepen van Openbaar Onderwijs legde hij in 1881 de basis voor de uitbouw van het gemeentelijk onderwijs. Als burgemeester huldigde hij in 1904 het huidige stadhuis in, dat aan aan het Van Meenenplein ligt, en legde hij mee de grondslag voor de Brusselse intercommunale watermaatschappij. Het beeldje 'De Bocq' van Lambeaux uit 1894 voor het stadhuis verwijst naar de gelijknamige rivier waar Brussel zijn drinkbaar water wint.

Louis Morichar (1858-1939) ³¹

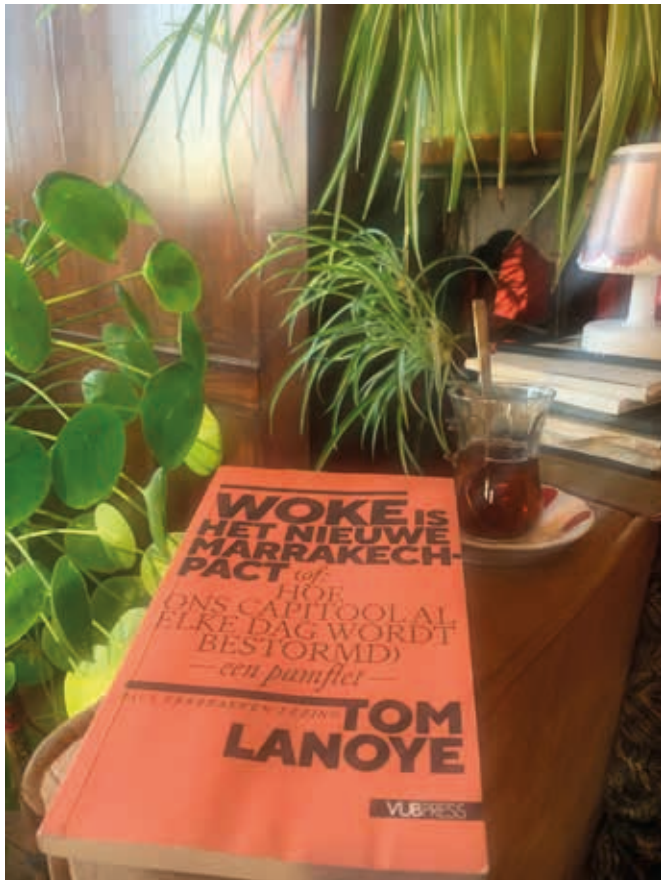
Advocaat en Schepen van Onderwijs en Schone Kunsten van Sint-Gillis (1893-1920). Hij liet tijdens deze periode lagere scholen bouwen, breidde het secundair onderwijs uit en stichtte ook muziekscholen, tekenscholen en volwassenenonderwijs.

Einde van deel 1

In de volgende Kortweg gaan we verder met de Willemsfondsen op de kaart toe te lichten. Dan beginnen we met de beroemde beeldhouwer Jef Lambeaux en gaan verder tot we uiteindelijk uitkomen bij nr. 92: "de man die zijn volk leerde lezen", oftewel "bewaarder musea" zoals zijn beroep werd beschreven toen hij lid was van het Willemsfonds Brussel (vanaf onze oprichting in 1873 tot aan zijn dood in 1884): **Hendrik Conscience**

Oproep

Heb jij nog meer informatie over mensen die op deze pagina's en op de kaart vernoemd zijn? Leuke anekdotes, straffe verhalen, interessante plekken die aan hen kunnen gekoppeld worden? Of zijn we volgens jou mensen vergeten op onze kaart? Laat het ons zeker weten! Stuur een mailtje naar suzanne.terhaar@willemsfonds.be

Bespreking: Tom Lanoye, *Woke is het nieuwe Marrakechpact* (of: *Hoe ons Capitool al elke dag wordt bestormd — een pamflet* — Paul Verbraekenlezing, VUBPRESS, 2023.

Gewoon complexloos

Tom Lanoye's tirade

"Maar eerst, geheel tussendoor, deze vraag: waarom blijft het voor flaminganten zo moeilijk om zich complexloos én Vlaming én Belg te voelen? De overdonderende meerderheid van de gewone Vlamingen kan dat wel." Aan het woord is Tom Lanoye. Tom Lanoye is wellicht één van de meest prominente vertegenwoordigers van onze Nederlandse letteren, trots op zijn taal en ook op zichzelf, op de virtueuze manier waarop hij met taal speelt. Hij is trots op zijn taal en dus een taalflamingant, maar wel één waar de *deugflaminganten* niet mee opgetogen zijn. Wie niet het officiële discours van de Vlaamse canon vertolkt, volgens Tom Lanoye, is voor die Vlaamse beweging een nestbevuiler die aan zelfhaat lijdt.

Met het Willemsfonds noemen we ons zo graag *zoete taalflaminganten*. Maar voor Lanoye is dat een veel te brave term. Ik zoek sinds het lezen van Lanoyes tirade *Woke is het nieuwe Marrakechpact* nu al enkele weken het juiste equivalent voor zijn flamingantisme, met een overdosis aan suiker om aan te geven dat we de taalstrijd gewonnen hebben, *hyper* taalflamingantisme dus in de terminologie van diabetici, met *bruegheliaanse* beeldspraak, altijd *provo*, *vlijmscherp*, *complexloos*, als een *spiegel* ook die de Vlaming wordt voorgehouden. Maar bovenal, vol humor, cabaret, zelfrelativering en literaire overdrijving. Wie de juiste term vindt krijgt een gratis exemplaar opgestuurd namens het Willemsfonds Brussel.

Het opzet van *Woke is het nieuwe Marrakechpact* is eenvoudig: met zijn anti-woke discours en boekje opent Bart De Wever een nieuw front, een cultuuroorlog waarmee hij extreemrechts wil overtroeven. Hij wil de kampioen worden van de anti-woke. Dus moet hij eerst een woke-probleem

creëren (een probleem dat er eigenlijk niet echt is), het aanwakkeren, importeren uit de VS desnoods, om er tegen ten strijde te kunnen trekken. Herinner u het Marrakechpact, het internationaal pact over migratie dat N-VA eerst had goedgekeurd en waar het zich nadien eind 2018 fel tegen keerde, en zelfs de regering voor verliet. Net als met het Marrakechpact zal De Wever, volgens Tom Lanoye, wel het debat op de agenda zetten, van anti-woke een verkiezingsthema maken, de mensen aanpraten dat onze cultuur *under attack* is van zelf tot leven geroepen *wokies*, maar hij zal vervolgens kansloos verliezen. De kampioenen van de ranzigheid, het Vlaams Belang, gaan hem moeiteloos overtreffen. Meer nog, Vlaams Belang zal N-VA als regeringspartij, en De Wever, als burgemeester van Antwerpen, afschilderen als loopjongens van de zelf uitgevonden Woke-beweging, als uber-wokers. "Je kan een stinkdier nu eenmaal niet overstinken" citeert Lanoye een Duits conservatief politicus over het extreem rechtste AfD.

En passant entertaint Lanoye ons in zijn tirade door tal van clichés over de Vlaamse beweging, de Vlaamse Canon, het verhaal van Vlaanderen en identiteit, ... flink op de rooster te leggen. Wat maakt het boekje bijzonder? Het is literatuur, het is een pamflet van een schrijver, geen academicus. Omdat het niet aan dezelfde eisen moet voldoen en ook niet die pretentie heeft, kan het inzichten over de samenleving geven, die de beste wetenschappelijke studie ook wel aangeeft en onderbouwt, maar dan zonder de megafoon van de romanschrijver. De kracht van literatuur. De kracht ook van Lanoyes geliefkoosde stijlfiguur, de overdrijving.

Johan Basiliades

Alkibiades

Homeros, Socrates, Demosthenes, Plato, Aristoteles: het zijn namen uit de Griekse Oudheid die ook degenen die geen Latijn-Griekse humaniora volgden in het secundair onderwijs enigszins bekend in de oren zullen klinken. Alkibiades daarentegen zal wellicht enkel voor universitaire classici een belletje doen rinkelen. Daar heeft Ilja Leonard Pfeijffer nu dus verandering in gebracht met zijn gelijknamige historische roman.

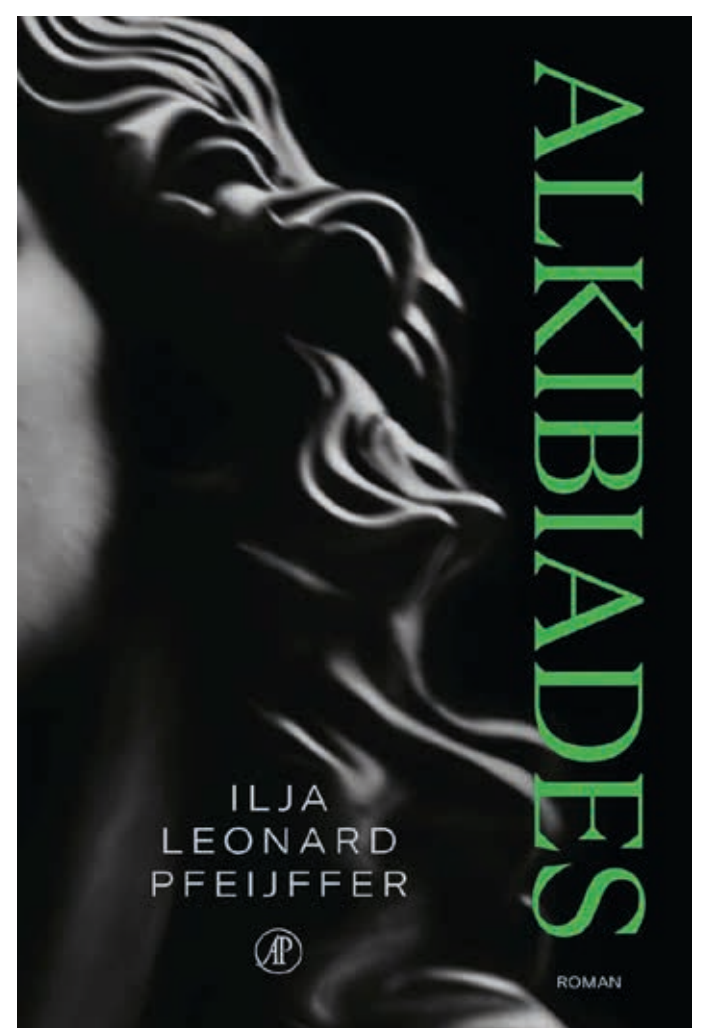
Wat een indrukwekkend en tegelijk aangenaam boek! De auteur slaagt erin om binnen een historisch correcte context en tijdlijn het hoofdpersonage als het ware tot leven te wekken. Alkibiades leefde ongeveer 500 jaar voor ons jaar nul en beleefde bijzonder woelige jaren voor de Atheense democratie.

Wat het boek m.i. zeer bijzonder maakt zijn de volgende elementen. Ten eerste schrijft Pfeijffer soepel, gezwind, mooi, bekljvend en is alleen al de stijl van dit werk voldoende reden om het boek te lezen. Daarnaast werkt de schrijver Alkibiades - maar ook de vele andere personages - zeer diepgaand uit, wat de intermenselijke relaties heel intens maakt, naast de erg spannende verhaallijn op zich.

Maar vooral slaagt de gevierde pennenridder er subliem in om de parallellen tussen de democratie toen en nu, waarbij het populisme als een roofdier immer op de loer lag en ligt, heel omstandig te ontwikkelen. Een feest! Erg lezenswaardig voor al wie politiek en maatschappelijk betrokken is. Ook de overeenkomsten in de geostrategische spanningsvelden tussen Athene, Sparta en Perzië eertijds en het Westen, Rusland en China vandaag zijn moeilijk niet te ontwaren.

Een literaire krachttoer.

Sven Gatz

Louise Glück

Metten

Metten

Vergeef me als ik zeg dat ik je liefheb: de machtigen worden altijd voorgelogen omdat de zwakken altijd door angst gedreven worden. Ik kan niet liefhebben wat ik niet bevatten kan, en jij onthult feitelijk niets: lijk je op de meidoorn, altijd hetzelfde op dezelfde plek, of ben je meer het vingerhoedskruid, onvoorspelbaar, eerst een roze aar die opkomt op de glooiing achter de madeliefjes, en het volgende jaar paars in het rozenperk? Je moet toch begrijpen dat wij er niets mee kunnen, deze stilte die opwekt tot geloven dat jij alles zijn moet, vingerhoedskruid en meidoorn, de kwetsbare roos en het taaie madeliefje - wij kunnen slechts denken dat jij onmogelijk zou kunnen bestaan. Is dit wat je wilt dat wij denken, verklaart dit de stilte van de ochtend, de krekels die hun vleugels nog niet langs elkaar wrijven, de katten die niet vechten in de tuin?

In oktober overleed Louise Glück, op 80-jarige leeftijd. De Amerikaanse dichteres won 3 jaar geleden de Nobelprijs voor literatuur.

Glück werd geboren in New York in 1943 in een gezin met Russisch- en Hongaars-joodse roots. Ze groeide op in Long Island. Haar vader wou aanvankelijk schrijver worden, maar ging in het zakenleven. Hij projecteerde zijn ambitie op zijn dochter. Glück kreeg van jongs af aan een brede literaire opvoeding voorgeschoteld, die later in haar werk tot vrucht zou komen.

Glücks werk is autobiografisch, maar met een twist. In haar poëzie spreekt vaak een uitgesproken ik-stem, die ook refereert naar de moeilijkheden uit haar eigen leven -er waren een aantal gebroken relaties. De dichteres kampte ook met anorexia- maar die doorgaans vertrekt vanuit een ander vertelperspectief. In de bundel 'The White Iris' (1992), waarvoor ze de Pulitzer Prijs ontving en waaruit Metten komt (Matins in het origineel), horen we maar liefst drie verschillende stemmen. De bundel speelt zich af in een tuin. We horen de stem van de bloemen die tot de tuinierster-dichter spreken, de tuinierster-dichter zelf en een goddelijke figuur. Voor Glück was de setting van haar bundel belangrijk. Immers, waar leert een mens meer over de cyclus van dood en leven en alle andere belangrijke zaken daartussenin?

Wie 'Metten' leest, ontdekt daar ongetwijfeld een echo (pun intended) in van Ovidius' Metamorfozen. Glück was doordrenkt van de Griekse mythologie. In wezen stelt ze in dit gedicht haar eigen, met psychoanalyse beladen mythe voor. De tuinierster-dichter bidt in Metten. Ze kan een aantal zaken maar moeilijk vatten; de veranderlijkheid en het onuitgesprokene van de liefde (of van het goddelijke zo u wil ¹)- en de vreemde manier waarop ze daar toch aan gebonden is geraakt. De hele bundel is een laveren doorheen de tuin en een oefening in langzame verbinding.

Glücks poëzie wordt regelmatig beschreven als duister, omwille van de thema's die erin op worden geroepen. Maar ze is ook erg direct, niet intellectualistisch en daardoor makkelijk toegankelijk.

Kurt Deswert

¹ - De poëzie is er voor wie haar wil gebruiken of interpreteren. Je kan dit gedicht interpreteren als een religieuze vraag die dicht tegen de mystiek à la Hadewijch aanhangt of, voor minder- of niet-gelovigen, als een vraag die eerder over de menselijke natuur gaat. In al onze menselijke beperkingen hebben we per slot van rekening maar weinig dat ons als mens onszelf doet overstijgen. Behalve liefde en vriendschap.

Ontdek Tom Lanoye's "Woke is het nieuwe Marrakechpact"

en Ilja Leonard Pfeijffer's "Alkibiades"

Win een van de 5 exemplaren!

Na het lezen van de artikels op de vorige pagina ben je wellicht (nog meer) geïnteresseerd geraakt in de werken van Tom Lanoye en Ilja Leonard Pfeijffer. Dan hebben wij goed nieuws: je kunt nu een exemplaar van hun boeken winnen door deel te nemen aan onze weggeefactie!

We geven 5 boeken weg en je kunt hierbij kiezen tussen "Woke is het nieuwe Marrakechpact (of: hoe ons Capitool al elke dag wordt bestormd) – een pamflet –" en "Alkibiades". Kies voor scherpe inzichten en sterke Nederlandstalige literatuur en grijp deze kans om de werelden van Lanoye en Pfeijffer te verkennen.

Laat ons via de volgende link weten waarom jij 1 van deze boeken zou moeten winnen en wie weet prijkt het binnenkort in jouw boekenkast!

<https://boekenactie.willemsfondsbrussel.be>

Veel leesplezier alvast en we horen heel graag wat jij ervan vond!

De winnaars van de winactie uit de vorige editie van Kortweg (het boek Afropeaan) zijn: N. Engels, C. Suykens en O. Verhelst. Proficiat!

Het recht op abortus is een mensenrecht voor alle vrouwen overal ter wereld!

Ongeplande zwangerschappen, laten we erover praten.

Op 28 september 2023 verzamelden honderden mensen op het Luxemburgplein. Samen opkomen voor het recht op een veilige abortus voor iedereen in de wereld, daar ging deze manifestatie over en als vrijzinnig humanisten kunnen we uiteraard niet ontbreken. Niet iedereen die ongepland zwanger is, kan immers ergens terecht voor hulp. Een vrijwillige zwangerschaps-afbreking is nog te vaak een onderwerp dat in de taboesfeer blijft hangen.

De situatie in de VS en in andere landen, maakt dat deze solidariteitsbeweging ook vandaag nog steeds nodig is, zelfs in Europa. Met de slogans als "My body, My choice", "Baas in eigen buik", "Abortion Rights are Human Rights" en zelfs andere creatieve zelfontworpen kleeftaarten willen we dit thema op de agenda van de Europese verkiezingen plaatsen en bovenal bespreekbaar maken van jongsaf aan.

Op deze Safe Abortion Day zijn we solidair met vrouwen overal ter wereld en onderschrijven we de verklaring van de WHO dat "toegang tot veilige abortus een cruciaal onderdeel van de gezondheidszorg is".

Ons land heeft één van de laagste abortuscijfers ter wereld. We beschikken gelukkig over een degelijke wet en goede hulpverlening. Toch reizen er jaarlijks nog 500 vrouwen vanuit België naar Nederland, omwille van de wettelijke termijn van 12 weken. Deze reis, inclusief de ingreep, heeft een kostenplaatje van €1000. De recente publicatie, "12 weken en dan? Getuigenissen over abortus buiten de wettelijke termijn in België", een uitgave van de Centre d'Action Laïque en deMens.nu, wil een stem geven aan deze vrouwen.

Is abortus niet gewoon een 'fundamenteel recht'. Een recht dat verankerd moet blijven in het EU Handvest en het verdrag van Lissabon. Het gaat ten slotte over onze seksuele gezondheid, over autonomie en over de rechten van alle vrouwen. Als vrijzinnig humanisten willen we dat elke vrouw de keuzemogelijkheid heeft om een zwangerschap af te breken. Deze vrije keuze is tevens ook een maatstaf voor

de democratie van een land. Het verbieden of beperken van de mogelijkheid tot abortus leidt niet tot minder ongeplande zwangerschappen noch tot minder abortussen. Niemand wil ongepland zwanger zijn en elke situatie is verschillend. De keuze om een zwangerschap af te breken is een persoonlijke keuze. De autonomie en de keuzevrijheid staan onder druk in vele landen. Bij een verbod of bij

beperkingen zijn clandestiene abortussen vaak de enige uitweg, met gevaar voor eigen gezondheid, ernstige complicaties en mogelijks zelf de dood tot gevolg.

Op het Abortion R!GHT platform (<https://www.abortionright.eu/nl/>) kan je het charter ondertekenen voor het recht op een veilige abortus voor iedereen, want dit recht is een mensenrecht. Kort samengevat houdt het charter in dat iedereen recht heeft op abortus: abortus is een persoonlijke keuze en het moet toegankelijk zijn voor alle vrouwen. Publieke informatiecampagnes, opleiding en voorlichting zijn nodig om iedereen te informeren over de rechten en mogelijkheden. Dit betekent dat er tevens een grote rol is weggelegd voor de gezondheidszorg en het onderwijs.

"Wanneer in Vlaanderen seksuele opvoeding uit de eindtermen geschrapt wordt, dan moeten onze alarmbellen afgaan. Dan moeten we iets doen. Het is cruciaal dat scholen een tegengewicht bieden en correcte informatie verschaffen. Goede seksuele opvoeding zorgt ervoor dat kinderen gevormd zijn, dat ze weerbaarder zijn en dat ze zelf ook hun eigen grenzen kunnen aangeven. Het gaat niet enkel om veilige gewilde seks, het gaat ook over je lichaam leren kennen, over jezelf kunnen zijn, over respectvol communiceren met anderen" (Ninnia Decoster - huisvandeMens-directeur - toespraak deMens.nu 28/09/23 - Luxemburgplein).

CGCO, deMens.nu, Fara vzw, LUNA abortuscentra, Sensoa, ... pleiten dan ook voor goede seksuele vorming op school. Een gratis lespakket "Praten over ongeplande zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus" is door Sensoa ontwikkeld voor leerkrachten. Dit lessenspakket is beschikbaar via de website van partners en deMens.nu. Raar toch, dat er zo weinig gepraat wordt over iets dat zo belangrijk is in je leven: het al dan niet op de wereld zetten van een kind. Het durven praten en bespreekbaar maken van deze thema's is daarom erg belangrijk en daar willen we met het huisvandeMens ook op inzetten. Zodat het op de wereld zetten van een kind, een belangrijke persoonlijke keuze kan blijven, ongeacht je persoonlijke situatie, je overtuiging of je nationaliteit. Praat erover met elkaar, laten we samen zorgzaam omgaan met dit mensenrecht.

Contact: huisvandeMens Brussel
T. 02 242.36.02 / tine.berbe@deMens.nu
www.cgso.be - www.deMens.nu
www.vrijzinnigbrussel.be

Ongepland zwanger, wat nu?

Het team van VUB-Dilemma is gespecialiseerd in de begeleiding van vragen over ongewenste zwangerschap of twijfels daarrond. Wij bieden psychosociale en medische begeleiding op maat aan, vertrekkend vanuit de vraag van de cliënte, en in een wettelijk kader.

Je kan bij ons terecht voor info, gesprekken, een medische consultatie in verband met ongeplande zwangerschap, een zwangerschapsafbreking of gerichte doorverwijzing naar diensten die je in jouw specifieke situatie kunnen verder helpen.

De wet zegt dat een vrouw die de vaste wil heeft om haar zwangerschap af te breken, recht heeft op een abortus. Zij alleen beslist daarover. Ook een minderjarig meisje beslist daar zelfstandig over. Ouders of zorgdragers hoeven hiervan niet op de hoogte gebracht te worden.

Tijdens de eerste consultatie wordt jouw situatie besproken. De inhoud van het gesprek vertrekt van de specifieke situatie waarin jij je bevindt en de vragen waar jij mee zit. Thema's die ook aan bod komen zijn: wat liep er mis met de anticonceptie en welk voorbehoedsmiddel wil je in de toekomst gebruiken, welke methodes zijn er om een zwangerschap af te breken en welke methode heeft jouw voorkeur. Onze medewerkers hebben beroepsgeheim, en jij beslist wat je vertelt en wat liever niet.

Tussen de eerste afspraak en de abortus loopt een verplichte wachttijd van zes dagen. Op de dag van de abortus bevestig je je vraag voor een zwangerschapsafbreking schriftelijk.

Na een zwangerschapstermijn van 12 weken kan abortus in België enkel nog uitgevoerd worden als de vrouw zich voor het eerste gesprek aangeboden heeft in het abortuscentrum vóór de termijn van 12 weken, en dan tot max 6 dagen vanaf die eerste consultatie.

Tot verder in de zwangerschap kan een abortus enkel om medische redenen: wanneer het uitdragen van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor het leven van de vrouw of als uit onderzoek blijkt dat het kind zal lijden aan een ongeneeslijke kwaal (met de huidige wetenschappelijke kennis). In deze gevallen gebeurt de behandeling verplicht in een ziekenhuis, en wordt het advies van een tweede arts ingewonnen.

Wens je een abortus na 12 weken zwangerschap (= 14 weken geteld vanaf de eerste dag van de laatste maandstonden) en is er geen medische reden zoals hierboven beschreven, dan kan je momenteel enkel in het buitenland terecht (Nederland, Groot-Brittannië). Verkeer je in een dergelijke situatie, dan kan je bij ons terecht voor een gesprek, informatie en een eventuele verwijzing naar een buitenlandse kliniek.

Contact: V.U.B. Dilemma – Nausikaä Martens -
(afspraak maken via) T. 02 626 23 40 / meer info via dilemma@vub.be

Foto-album

30 september - Museum Soiree in het AfricaMuseum

Foto-album: een kleine terugb

24 september - Geleid bezoek aan Hotel Van Eetvelde

1 oktober - Stand-up comedy met Géry La Boule in W:Halll

15 september - Vernissage "Poezie om te bezien"

29 september - Geleid bezoek aan het hoofdkwartier van de NAVO in Evere

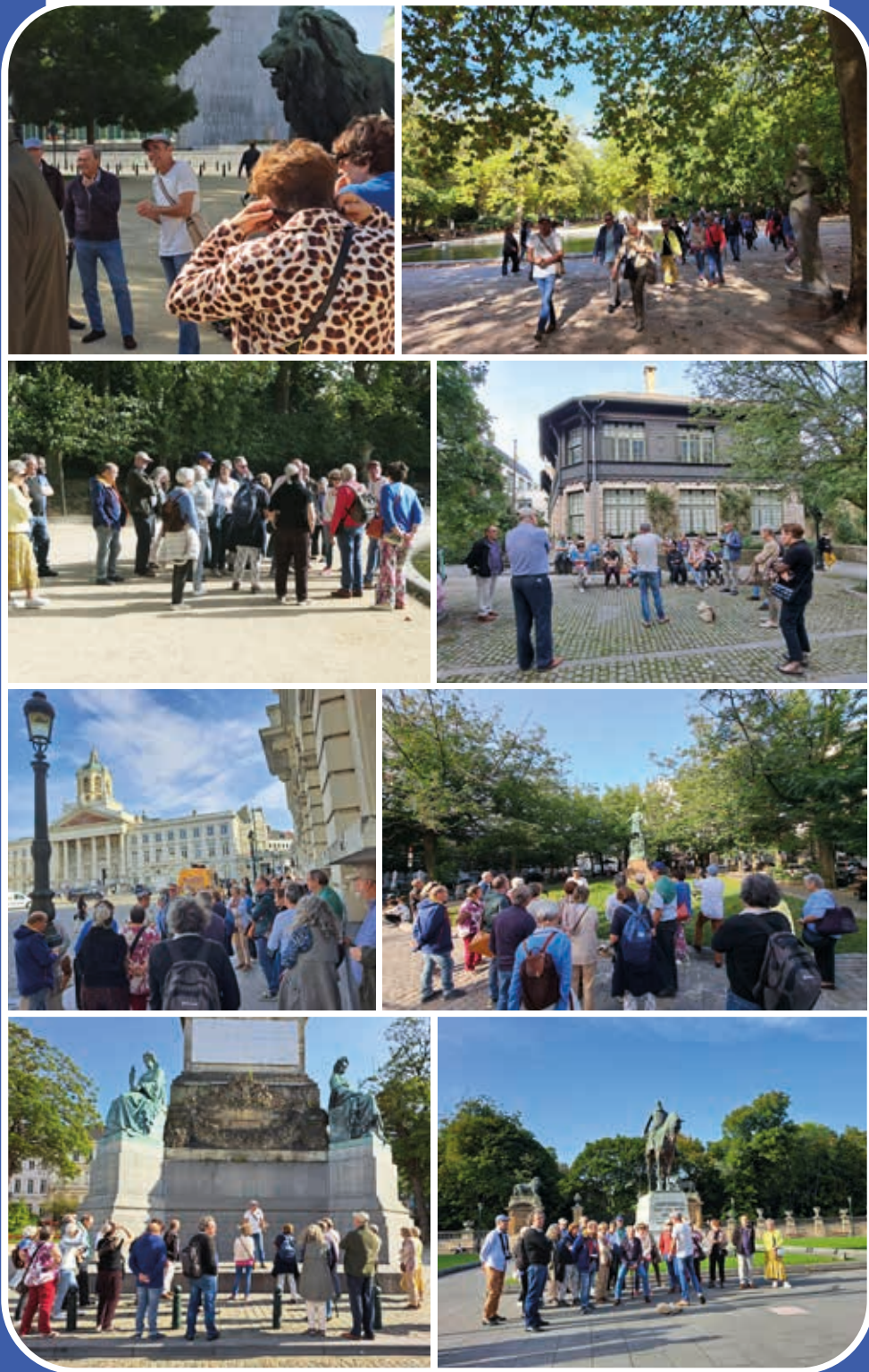

5 oktober - Achter de schermen van het Legermuseum

Blik op de voorbije activiteiten

7 oktober - Wandeling "In het hoofd van Leopold II"

15 oktober - Geleid bezoek Maison Hannon

15 oktober - Stadsbezoek Sint-Truiden en brouwerij van Wilderen

Kalender

TUSSEN DE SOEP EN DE FEITEN: HASSAN AL HILOU

- 🕒 **Dinsdag 7 november om 12u00 - spreker begint om 12u30**
- 📍 Muntpunt Grand Café, Munt 6, Brussel
- 💰 Gratis
- 📄 Inschrijven via www.muntpunt.be
 - Willemsfonds Brussel-Centrum i.s.m. Muntpunt, VUB, Citizenne, Vermeylenfonds, Davidsfonds, Masereelfonds, e.a.

GELEID BEZOEK: ARCHITECTUUR AFRICAMUSEUM

- 🕒 **Zaterdag 18 november om 14u00**
- 📍 Leuvensesteenweg 13, Tervuren
- 💰 12 euro
- 📄 Inschrijven via ilsecarle@hotmail.com
 - Willemsfonds Sint-Agatha-Berchem

GELEID BEZOEK AAN DE EXPO "DIANE VON FÜRSTENBERG, WOMAN BEFORE FASHION"

- 🕒 **Zondag 19 november om 13u45**
- 📍 Mode & Kant Museum, Violetstraat 12, Brussel
- 💰 Gratis voor leden / 2 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via mimi@willemsfondsbrussel.be voor 10 november
 - Willemsfonds Ganshoren & Zuidoost-Brussel

OP DE KOFFIE MET ERIC RINCKHOUT: MAGRITTE

- 🕒 **Dinsdag 21 november om 14u00**
- 📍 GC De Zeyp, Zeypstraat 47, Ganshoren
- 💰 5 euro voor leden / 6 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via www.dezeyp.be of dezeyp@vgc.be
 - Willemsfonds Ganshoren i.s.m. GC De Zeyp en andere Ganshorese verenigingen

GELEID BEZOEK AAN LIVING TOMORROW

- 🕒 **Dinsdag 21 november om 14u30**
- 📍 Living Tomorrow, Indringersweg 1, Vilvoorde
- 💰 20 euro
- 📄 Inschrijven via denise.vergeylen@telenet.be of 0476 85 73 50 voor 11 november
 - Willemsfonds Neder-over-Heembeek i.s.m. Vief Vilvoorde

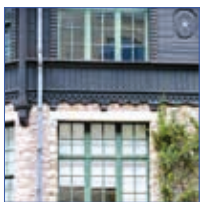
COMEDY & CO

- 🕒 **Vrijdag 24 november om 20u00**
- 📍 GC Op-Weule, Sint-Lambertusstraat 91, Sint-Lambrechts-Woluwe
- 💰 10 euro
- 📄 Tickets zijn te koop via www.opweule.be
 - Willemsfonds Woluwe i.s.m. GC Op-Weule en 1200cultuur

SINTERKLAASBRUNCH IN SCHAARBEEK

- 🕒 **Donderdag 26 november van 10u30 tot 13u30**
- 📍 KA Emanuel Hiel, Charles Gillisquetlaan 34, Schaarbeek
- 💰 Democratische prijzen voor de verschillende menu's
- 📄 Inschrijven via pjdecoster@willemsfondsbrussel.be
 - Willemsfonds Schaarbeek-Evere-Sint-Joost

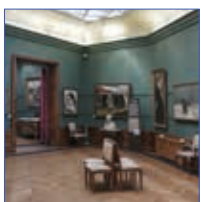
WANDELING "IN HET HOOFD VAN LEOPOLD II"

- 🕒 **Zaterdag 2 december om 10u00**
- 📍 Congreskolom, Congresplaats, Brussel
- 💰 8 euro voor leden / 10 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via hans@willemsfondsbrussel.be
 - Willemsfonds Kanal

TUSSEN DE SOEP EN DE FEITEN: CÉLINE DRIESKENS

- 🕒 **Dinsdag 5 november om 12u00 - spreker begint om 12u30**
- 📍 Muntpunt Grand Café, Munt 6, Brussel
- 💰 Gratis
- 📄 Inschrijven via www.muntpunt.be
 - Willemsfonds Brussel-Centrum i.s.m. Muntpunt, VUB, Citizenne, Vermeylenfonds, Davidsfonds, Masereelfonds, e.a.

GELEID BEZOEK AAN HET CHARLIERMUSEUM & EXPO ALBERT DUPUIS

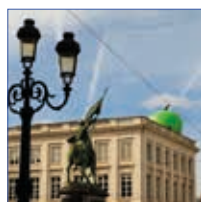
- 🕒 **Donderdag 7 december om 14u00**
- 📍 Charliermuseum, Kunstlaan 16, Sint-Joost-ten-Node
- 💰 3 euro voor leden / 5 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via pjdecoster@willemsfondsbrussel.be
 - Willemsfonds Schaarbeek-Evere-Sint-Joost

CONCERT

RAYMOND VAN HET GROENEWOUD

- 🕒 **Zaterdag 9 december om 20u00**
- 📍 Vaudeville Theater, Koninginnegalerij 11, Brussel
- 💰 15 euro voor leden / 20 euro voor niet-leden
- 📄 Tickets zijn te koop via raymond.willemsfondsbrussel.be
 - Alle Brusselse Willemsfondsafdelingen, met steun van huisvandeMens Brussel

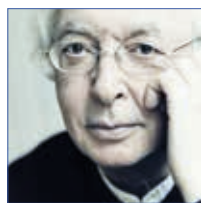
GELEID BEZOEK AAN HET Vernieuwde MAGRITTE MUSEUM

- 🕒 **Zondag 10 december om 14u15**
- 📍 Magritte Museum, Koningsplein 1, Brussel
- 💰 10 euro voor leden / 12 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via denise.vergeylen@telenet.be of 0476 85 73 50
 - Willemsfonds Etterbeek, Jette en Neder-over-Heembeek

BRUSSELS PLANETARIUM POETRY FEST

- 🕒 **Vrijdag 15 en zaterdag 16 december om 19u00**
- 📍 Planetarium van de Koninklijke Sterrenwacht van België, Boechoutlaan 10, Laken
- 💰 5 euro voor leden / 10 euro voor niet-leden
- 📄 Tickets zijn te koop via <https://poetryfest.brussels>
 - Willemsfonds Jette, Kanal & Podium & Muziek, i.s.m. Planetarium, huisvandeMens Brussel, Speakeasy, AP Hogeschool, Maxlab, e.a.

CONCERT COLLEGIUM VOCALE: JOHANN SEBASTIAN BACH, MET INLEIDING DOOR WALDO GEUNS

- 🕒 **Woensdag 24 januari om 19u30**
- 📍 Flagey, Heilig Kruisplein, Elsene
- 💰 30 euro voor leden / 42 euro voor niet-leden
- 📄 Inschrijven via hans@willemsfondsbrussel.be
 - Willemsfonds Schaarbeek-Evere-Sint-Joost

STAND-UP COMEDY:

JADE MINTJENS - "BEDANKT OM TE KOMEN"

- 🕒 **Zaterdag 17 februari om 20u00**
- 📍 Vaudeville Theater, Koninginnegalerij 11, Brussel
- 💰 15 euro voor leden / 20 euro voor niet-leden
- 📄 Tickets zijn te koop via jade.willemsfondsbrussel.be
 - Alle Brusselse Willemsfondsafdelingen, met steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Lid worden van het Willemsfonds?

Lid worden kan heel eenvoudig. Je stort **15 euro** op rekening **BE39 0010 2817 2819** van Willemsfonds vzw. Je wordt dan lid voor het kalenderjaar 2024. Per extra gezinslid stort je **3 euro** bij. Ben je jonger dan 30 jaar? Dan kan je zelfs gratis lid worden: stuur een mailtje naar suzanne.terhaar@willemsfonds.be

Als lid ontvang je je lidkaart thuis, waarmee je korting krijg bij vele activiteiten. Ook bezorgen we je onze magazines Rechtuit en Kortweg. Bovendien geef je onze vereniging een steuntje in de rug en help je mee het Nederlandstalige sociaal-culturele verenigingsleven vooruit. Alvast erg bedankt!

Colofon

Werken mee aan deze editie: Johan Basiliades, Renaud Ben Lakhal, Ilse Carlé, Frederik Ceulemans, Mireille Corteville, Mimi Crahaij, Pieter-Jan De Coster, Carla Dejonghe, Kurt Deswert, Herman Mennekens, Suzanne ter Haar, Hans Van Rompaey, Wim Vanobberghen en Denise Vergeylen. Veel dank aan Liberas, en in het bijzonder aan Bart D'Hondt en Sebastien Baudart, voor hun zeer gewaardeerde bijdragen rond 150 jaar Willemsfonds Brussel. Dank ook aan het huisvandeMens Brussel, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Brussels Hofdstedelijk Gewest voor hun steun aan onze werking en projecten.

Wil je Kortweg gratis thuis aankrijgen? Of wil je deze niet meer ontvangen?

Laat ons iets weten via mail, telefoon of post. Tel. 0497 58 54 96
Mail: suzanne.terhaar@willemsfonds.be - Postadres: Andrée De Jonghstraat 12 bus 17, 1020 Laken
www.willemsfondsbrussel.be - www.kortweg.brussels

Met steun van:

